

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Uusyhteisöllisyyden, osallisuuden ja johtamisen koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Ellimaija Lempinen

Varhaiskasvatukseen osallisuuden oppimisen arvioinnissa

Opinnäytetyö 2018

Tiivistelmä

Ellimaija Lempinen

Varhaiskasvatusikäisen S2-lapsen osallisuus kielen oppimisen arvioinnissa, 63 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi AMK, Lappeenranta

Uusyhteisöllisyyden, osallisuuden ja johtamisen koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2018

Ohjaajat: toimialajohtaja Pirjo Vaittinen ja lehtori Minna Koponen, Saimaan

ammattikorkeakoulu, varhaiskasvatuksen media- ja

monikulttuurisuuskasvatuksen koordinaattori Riikka Tidenberg, Lappeenrannan kaupunki

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää digitaalisessa muodossa oleva itsearviointityökalu varhaiskasvatusikäisten suomea toisena kielenä puhuvien lasten (S2) oppimisen tukemiseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli, että kehitettävä työkalu olisi lapsen osallisuutta lisäävä innostaisi ja motivoisi S2-lasten kielen oppimisessa sekä lisäisi lapsen osallisuutta. Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö oli osa Lappeenrannan kaupungin ja Opetushallituksen toteuttamaa Yksilöllistä polkua eteenpäin -hanketta.

Tutkimuksen teoriaosan keskiössä olivat S2-lapsen osallisuus, varhaiskasvatuksen rooli lapsen osallisuuden mahdollistajana sekä arvioinnin välineinä käytettävät medialaitteet. Kehittämistyön tuloksena syntyi kaksi iOS-sovelluksiin pohjautuvaa itsearviointityökalua. Nämä kaksi itsearviointityökalua, Tiny Tap ja Our Story, esiteltiin tutkimuksen osallistujille, jotka suorittivat käytettävyydestä testauksen työkaluja kokeillen. Tutkimus toteutettiin maaliskuussa 2018 ja siihen osallistui viisi S2-lasten kahdesta eteläkarjalaisesta päiväkodista. Tutkimuksen aineisto kerättiin käyttämällä osallistuvan havainnoinnin menetelmää. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkasteltiin itsearviointityökalujen soveltuvuutta S2-lasten kielen oppimisen arviointiin lapsilähtöisyyden näkökulmasta.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että itsearviointityökalun käyttäminen on lapsen näkökulmasta mielekästä ja kiinnostavaa. Tämän tutkimuksen mukaan itsearviointityökalua käyttämällä voidaan vahvistaa lapsen osallisuutta päiväkodin arjessa. Tutkimus osoitti toisaalta myös sen, ettei kumpikaan testatuista itsearviointityökaluista anna lapselle mahdollisuutta arvioida oman kielen osaamisensa kaikkia alueita, eikä siis näin ollen sovellu täysin suomea toisena kielenä opettelevan varhaiskasvatusikäisen lapsen itsearviointiin. Tutkimuksessa ilmeni, että lapsen kielen osaamisen tasolla on merkittävä vaikutus siihen, miten hyvin lapsi pystyy itsearviointityökalua hyödyntämään oppimisensa tukena.

Avainsanat: osallisuus, varhaiskasvatus, S2, kielitaidon arviointi, medialaitteet

Abstract

Ellimaija Lempinen

L2-Child's Participation in Language Learning Assessment in Early Childhood Education, 63 pages, 4 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Social Service Counselling, Participation and Management

Master's Thesis 2018

Instructors: Dean of Health Care and Social Services Ms Pirjo Vaittinen and lecturer Ms Minna Koponen, Saimaa University of Applied Sciences,

Coordinator in Media and Multicultural Education in Early Childhood Education

Ms Riikka Tidenberg, City of Lappeenranta

The purpose of this thesis was to develop a self-assessment tool in a digital form to support the language learning of children who are learning Finnish as a second language (L2). The aim of the thesis was that the self-assessment tool would motivate the child in their language learning and assessment process, as well as increase the child's participation. This research-based developmental study was a part of a project called Ype, which was carried out by the City of Lappeenranta together with the Ministry of Education and aimed at providing personalized study paths for students.

The theoretical framework of this thesis involved around early childhood education as an enabler for child-initiated participation, along with children who are learning Finnish as a second language and media devices as language assessment tools. As a result of the developing process, two self-assessment tools were created using two iOS applications. The two applications, Tiny Tap and Our Story, were then introduced to the participants of the study who conducted a usability testing with the self-assessment tools. The participants of this study were five children who were learning Finnish as a second language from two South Carelian kindergartens. The data of this study were collected in March 2018 using participant observation to assess whether the self-assessment tools are suitable for L2-children's language learning evaluation from the point of view of child-initiated education.

The results of this study show that from child's point of view the use of self-assessment tool is interesting and meaningful and that child's participation in early childhood education can be reinforced by using self-assessment tools. On the other hand, the study also shows that neither of the tested self-assessment tools give the child the possibility to evaluate all the aspects of their language skills and therefore are not completely suitable for L2-child's self-assessment. Based on the findings there is a significant impact on the level of the child's language skills in relation to how they can use the self-assessment tool as a benefit in their own learning process.

Key words: participation, early childhood education, L2, language assessment, media devices

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	6
2 Varhaiskasvatus osallisuuden mahdollistajana	8
2.1 Osallisuus varhaiskasvatussuunnitelmassa.....	9
2.2 Lapsen osallisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa	10
3 Toisen kielen oppiminen ja arviointi	12
3.1 S2 – suomi toisena kielenä.....	14
3.2 Suomen kielen taidon arviointi.....	16
4 Medialaitteet arvioinnin välineinä	19
5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	24
6 Kehittämistyön vaiheet ja menetelmät.....	25
6.1 Digitaalisten itsearviointityökalujen kartoitus.....	25
6.2 Itsearviointityökalujen valinta ja suunnittelu	27
6.2.1 Tiny Tap.....	28
6.2.2 Our Story	34
6.3 Osallistuva havainnointi.....	35
6.4 Käytettävyydestä	36
7 Tulokset	42
8 Pohdinta	45
8.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	51
8.2 Tulosten sovellettavuus ja jatkokehitys.....	52
Taulukot, kuviot ja kuvat	54
Lähdeluettelo	55

Liitteet

Liite 1	Saatekirje suomeksi
Liite 2	Saatekirje englanniksi
Liite 3	Tietoinen suostumus suomeksi
Liite 4	Tietoinen suostumus englanniksi

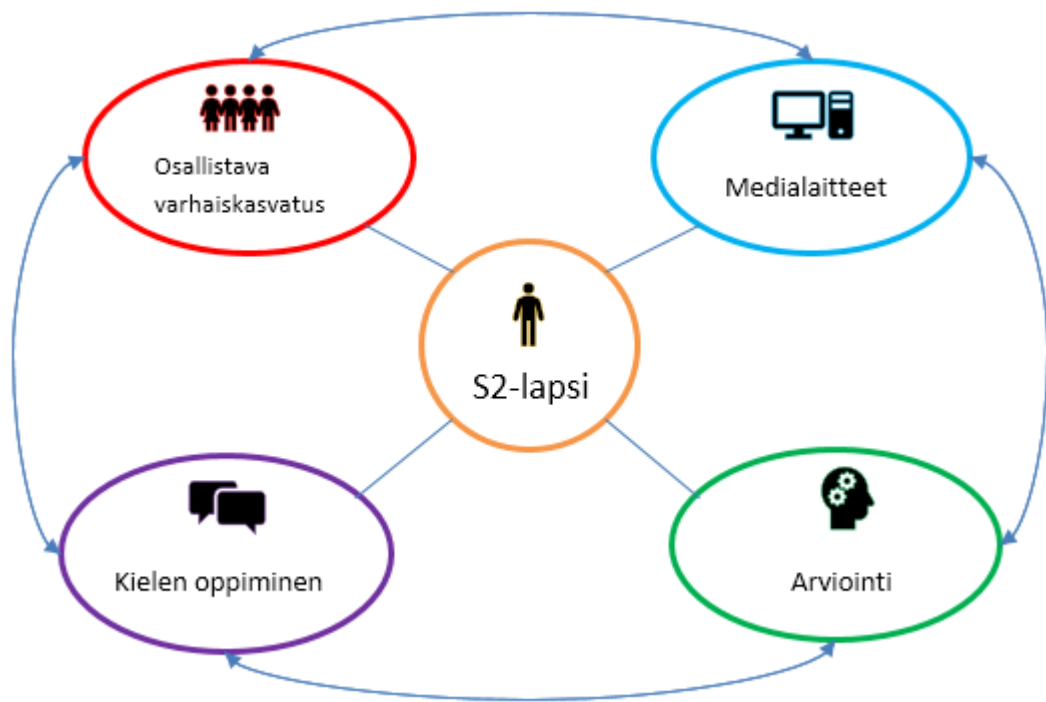
1 Johdanto

Mobiililaitteiden käyttö päivittäisessä arjessa on kasvanut, kun yhteiskunta on digitalisoitunut ja medioitunut voimakkaasti viime vuosien aikana. Tämän vuoksi alle kouluikäisten lasten mediankäyttöön ja mediakulttuureihin liittyvä tutkimus on lisääntynyt selvästi. Lasten medialaitteiden käyttö on yleistynyt myös pienten lasten parissa. (Kotilainen 2011.) Alle kouluikäisten lasten mediankäyttöä ja mediakulttuureita on tutkimuksellisesti lähestytty usein kysymällä asiasta aikuisilta, kuten päiväkodin työntekijöiltä tai vanhemmilta. Lasten kokemustietoa painottavien ja lasten kanssa tehtävien tutkimusten tekeminen on kuitenkin ollut kasvussa. Osaltaan tähän on vaikuttanut YK:n lapsen oikeuksien sopimus, joka painottaa lasten oikeutta saada ja tuottaa itse tietoa sekä kulttuurielämään ja taiteisiin tutustumista (Mulari 2016). Unicefin lapsen oikeuksien julistuksessa määritellään lapsen oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen mielipiteet on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (Lapsen oikeuksien julistus 1959.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää digitaalisessa muodossa oleva itsearviointityökalu suomea toisena kielenä puhuville (jatkossa S2) lapsille. Opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö ja se käsittää kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus kartoittaa kirjallisuuden ja tiedonhaun kautta, minkälaisia itsearviointityökaluja on jo käytössä, miten lapsen osallisuus toteutuu varhaiskasvatuksessa ja millaista kehittämistä tällä alueella tarvitaan. Toinen vaihe pitää sisällään kahden digitaalisen itsearviointityökalun kehittelyn. Kolmannessa vaiheessa selvitetään osallistuvan havainnoinnin avulla kehitettyjen itsearviointityökalujen soveltuvuutta S2-lasten kielen oppimisen itsearviointiin lapsilähtöisyyden näkökulmasta. Tutkimuksen kohderyhmänä toimii osa kahden eteläkarjalaisen päiväkodin S2-lapsista.

Medialaitteen käsite on hyvin laaja, ja se pitää sisällään esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehdet, television ja radion. Näiden lisäksi nykyajan medialaitteisiin lukeutuvat musiikkisoittimet, pelikonsolit, tabletit, kamerat, e-lukulaitteet, tietokoneet, älypuhelimet sekä kannettavat tietokoneet. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2016.) Tämän opinnäytetyön aiheessa yhdistyy kolme

erittäin tärkeää ja ajankohtaista aihetta (kuva 1): medialaitteiden hyödyntäminen kielen opetuksessa ja arvioinnissa, maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppiminen sekä lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus on siirtymässä koko ajan enemmän kohti digitaalisia oppimisympäristöjä, ja alle kouluikäiset lapset voivat olla jo hyvinkin valveutuneita medialaitteiden käyttäjiä. Tämän vuoksi on tärkeää, että digitaalisia oppimisympäristöjä sekä oppimis- ja arviointitapoja kehitetään lapsen näkökulma huomioon ottaen.

Kuva 1. Opinnäytetyön idea kuviona.

Tämä opinnäytetyö liittyy Lappeenrannan kaupungin koordinoimaan Yksilöllistä polkua eteenpäin (Ype) -hankkeeseen, joka toteutetaan vuosina 2016-2018. Yksilöllistä polkua eteenpäin -hanke on Opetushallituksen rahoittama kehityshanke, jonka tavoitteena on muodostaa toimivia malleja yksilöllisestä oppimisesta esi- ja perusopetukseen. Hanketta koordinoi Saimaan mediakeskus/Lappeenrannan kaupunki. Ype-hankkeessa on keskeistä löytää käytännöllisiä tapoja, jotka hyödyntävät tieto- ja viestintäteknologiaa yksilöllisen oppimisen tukena. Hankeen keskeisenä tavoitteena on oppijoiden laaja-alaisen oppimisen kehittyminen. (Pyykkönen 2016.)

Yhteistyökumppaneina opinnäytetyöprosessissa ovat Saimaan ammattikorkeakoulu, Saimaan mediakeskus sekä Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimi.

2 Varhaiskasvatus osallisuuden mahdollistajana

Varhaiskasvatus nähdään Suomessa yhteiskunnallisena palveluna, jonka tehtävänä on lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on palvelu, joka ehkäisee syrjäytymistä ja edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tiedot ja taidot, joita lapsi oppii varhaiskasvatuksessa, vahvistavat lapsen osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatuksen tehtävänä on huoltajien tukeminen kasvatustyössä sekä heidän opiskeluun tai työelämään osallistumisensa mahdollistaminen. Varhaiskasvatusta voidaan antaa päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai esimerkiksi leikki- ja kerhotoimintana. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatuslain perusteiden tavoitteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.) Varhaiskasvatuslaissa (1973/36) varhaiskasvatus määritellään lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatuslaki 36/1973).

Yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on lapsen iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatuslailla pyritään antamaan kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistämään sukupuolten tasa-arvoa sekä antamaan valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin tuodaan myös esille. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973.)

Virkki (2015) on tutkinut väitöskirjassaan varhaiskasvatusta toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Hän tuli tutkimuksessaan siihen tulokseen, että lasten toimijuus päiväkodin arjessa vaikuttaa suuresti lasten osallisuuteen. Virkki jakaa lasten toimijuuden neljään ulottuvuuteen, joissa lapset ovat varhaiskasvattajien toiminnan kohteina, ympäristöstä ohjautuvia toimijoita, yhdenvertaisia toimijoita toistensa ja kasvattajien kanssa sekä omaehtoisia toimijoita. Erityisen mielenkiintoista on, että tutkimuksessa lapsille tärkeää oli osallisuuden yhteisöllisyys, kun taas kasvattajat korostivat enemmän osallisuuden yksilöllisyyttä. Tutkimus osoitti, että lapsen osallisuuden ja toimijuuden huomioiminen ja tiedostaminen varhaiskasvatuksessa on erittäin tärkeää. Myös kasvattajien kasvatuskäsityksen laajentamiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. (Virkki 2015.)

2.1 Osallisuus varhaiskasvatussuunnitelmassa

Osallisuuden käsite on moniulotteinen. Osallisuuden pedagogiikan keskiössä on ajatus kasvatuksen tietoisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Lasten ajatusten huomioiminen, toiminnan ideointi yhdessä toisten kanssa ja vaikutusmahdollisuus omaan arkeen korostuvat osallisuuspedagogiikassa. Tämä edesauttaa oppimista motivoiden ja sitouttaen lasta. Osallisuus voidaan nähdä lasten mahdollisuutena ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja vaikuttaa siten päätöksentekoon ja aikaansaada muutoksia omaan elämäänsä. (Kataja 2014, 56.)

Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma (2017) perustuu valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin (2016). Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017) otetaan huomioon lasten osallisuus sekä lapsen oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään liittyvissä asioissa. Suunnitelmassa kuvataan yhdeksi varhaiskasvatuksen tehtäväksi lapsen oma-aloitteisuuteen kannustaminen sekä kehittymässä olevien osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa toteutuu lapsen suunnitellessa, toteuttaessa ja arvioidessa toimintaa yhdessä kasvattajien kanssa. Yhteisten sääntöjen,

sopimusten ja luottamuksen merkitys, kuten myös vuorovaikutustaidot, tulevat samalla lapsille tutuksi. Lasten osallisuus ja osallistaminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen jokapäiväisiä toimintoja. Kasvattajien vastuulla on huolehtia siitä, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa. Osallistavaan toimintakulttuuriin kuuluvat myös lasten aloitteiden ja ajatusten kuunteleminen ja niihin vastaaminen sekä se, että lapsi kohdataan arvostavasti. (Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Roosin (2016) mukaan osallisuuden tavoitteena on kasvattaa ajattelevia ja aktiivisia lapsia, jotka ottavat toiset huomioon ja luottavat itseensä. Varhaiskasvattajan tehtävänä on rohkaista lasta hänen harjoitellessaan vastuun ottamista ja kantamista sekä varmistaa, että harjoittelulle on mahdollisuuksia sopivassa suhteessa. Aikuisen rohkaisun ja ohjauksen avulla lapsi oppii kertomaan omista ajatuksistaan, päätelmistään, havainnoistaan ja mielipiteistään sekä ilmaisemaan tunteitaan ja toiveitaan. (Roos 2016.)

Päiväkotiarjessa tapahtuvalla vuorovaikutuksella on lapsen osallisuuden kannalta suuri merkitys. Voidaan jopa sanoa, että vuorovaikutus on osallisuuden ja kasvatuksen perusta. Osallisuus on osa lasten ja aikuisten välistä päivittäistä kanssakäymistä ja vuorovaikutusta. On siis tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten ja kenen ehdoilla vuorovaikutus päiväkodin arjessa tapahtuu. Olennaista on molempien osapuolien aloitteiden ja näkökulmien kunnioittaminen. Lasten vasta harjoitellessa vuorovaikutustaitoja on aikuisten otettava päävastuu vuorovaikutuksen onnistumisessa. (Roos 2016.)

2.2 Lapsen osallisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa

Theobald ja Kultti (2012) tarkastelivat tutkimuksessaan lasten osallisuutta australialaisessa koululuokassa. Tutkimukseen osallistuvat lapset olivat varhaiskasvatusikäisiä (4-6 -vuotiaita). Tutkijat tarkastelivat lasten ja opettajan välistä puhetta ja vuorovaikutusta nähdäkseen, kuinka lasten osallisuus koetaan ja kuinka se toteutuu. Myös Australiassa lasten osallisuuteen omaan elämäänsä liittyvissä päätöksissä ja valinnoissa on alettu kiinnittämään huomiota yhä

enemmän viime vuosina. Osallisuutta lisäämällä lapsista toivotaan tulevan aktiivisia ja asioihin perehtyneitä kansalaisia. Lasten ja opettajien välinen vuorovaikutus nähdään olennaisena osana oppimista, kuten myös lasten suhteet ympäröivään maailmaan. (Theobald ym. 2012.)

Tutkijat tulivat siihen tulokseen, että vaikka opettaja pyytää lapsilta mielipiteitä ja osallistaa heitä päätösten tekoon, lasten osallisuutta rajoittaa ajoittain aiheen sisältö sekä puheessa käytettävät opettajan ja oppilaan kategoriat. Theobald ja Kultti ehdottavat lasten osallisuuden parantamiseksi opettajien puhekielen osittaista muuttamista sekä erilaisten keskustelutyylilien käyttöön ottamista. Myös lasten osallistamiseen tarvittavien resurssien huomioiminen sekä hyvä suunnittelu edistävät tutkijoiden mukaan lasten kokonaisvaltaista osallisuutta. Kouluissa lasten osallisuuden huomioiminen mm. lukujärjestyksissä ja aikatauluissa tukee osallisuuden toteutumista. Lisäksi tutkijat painottavat lasten osallisuuden tasojen yksilöllistä huomioimista, sillä yksi tyyli ei välttämättä sovi kaikille lapsille. Opettajien onkin nähtävä vaivaa asian eteen ja löydettävä kullekin lapselle ominainen tapa osallistua. (Theobald ym. 2012.)

Leinonen (2014, 20) kirjoittaa käsitteen liian tiukan rajaamisen olevan suurin este osallisuuden toteutumiselle varhaiskasvatuksessa. Hän on omassa lasten osallisuuden rakentumista käsittelevässä tutkimuksessaan jaotellut lapsen osallisuuden varhaiskasvatuksessa seitsemään osallisuuden osatekijään, jotka ovat luonteenomaisia pienille lapsille. Nämä seitsemän osatekijää ovat oikeus iloita omasta itsestä, oikeus tarpeiden täyttymiseen, turvallinen tuettu oppiminen, lapsen vaikutusmahdollisuuden käytön tukeminen, omatoimisuuden harjoittelu, vastuuseen kasvaminen sekä ympäristön ja yhteisön yhteinen tulkitseminen ja jakaminen. (Leinonen 2014.)

Karlsson (2012) ottaa esille osallisuuden varjopuolet lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa. Hän kirjoittaa näennäisestä osallisuudesta, jossa lapsella periaatteessa on mahdollisuus osallisuuteen, mutta jossa lopulta kuitenkin toimitaan aikuisen ennalta päättämällä tavalla. Toisena osallisuuden kääntöpuolena Karlsson nostaa esille toimijuus- ja osallisuuspuheessa vallitsevan yksilönäkökulman. Lapsen aktiivisuutta alleviivatessa erilaisten yhteisöllisten, yhteiskunnallisten, kulttuuristen, taloudellisten ja historiallisten

rakenteiden merkitykset voivat hänen mielestään hämärtyä. Kunkin henkilön, yhteisön ja yhteiskunnan historia määrää nykyhetken elämää. Mikäli keskitytään ainoastaan aktiiviseen toimintaan, suuntaa se huomion pois sellaisesta, mikä on hiljaista, passiivista ja näkymätöntä. Lasten ajatuksista ja näkökulmista tarvitaan tietoa, jotta lapset voivat olla aidosti aktiivisia osallisia yhteisöjen arjessa. Lasten luontaisista tavoista toimia tarvitaan lisää tietoa, kuten myös siitä, miten aikuiset voivat toimia tavalla, joka edistää vastavuoroisuutta lasten kanssa. (Karlsson 2012.)

3 Toisen kielen oppiminen ja arviointi

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017) todetaan, että oikeus omaan äidinkieleen ja kulttuuriin kuuluu jokaiselle lapselle. Vanhemmilla on pääasiallinen vastuu oman kielen ja kulttuurin säilymisestä lapsen elämässä. Omaa äidinkieltä tulee arvostaa ja sen käyttämistä tukea ja rohkaista. Näin lapsi saa hyvän perustan kielellisen ajattelun kehittymiselle, ja myös valtakielen oppiminen helpottuu. Oma äidinkieli on tärkeä osa lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta, ja se mahdollistaa usein yhteyksien pitämisen vanhaan kotimaahan ja siellä asuviin sukulaisiin. Äidinkieli toimii apukeinona kulttuurin säilyttämisessä. Joitakin kieliä saatetaan arvostaa enemmän kuin toisia, vaikka kaikki kielet ovat merkityksellisiä ja monipuolisia omissa kulttuureissaan. Kasvattajan on tärkeää huomioida työssään kaikkien kielen arvostaminen ja niiden näkeminen yhtä arvokkaina ja säilyttämisen arvoisina. (Halme 2011, 87-88.)

Kieli on hyvin tärkeä osa lapsen kehitystä, jonka avulla lapsi muotoilee leikkiään ja sen tarkoitusta sekä säätelee suhteitaan toisiin lapsiin sekä aikuisiin. Lapsi tarvitsee kieltä myös minäkuvan ja oman yksilöllisyyden ilmaisemiseen. Lapsen kieli kehittyy koko ajan, ja sillä on tärkeä vaikutus lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. (Nurmilaakso 2011, 31.)

Kieliä voi oppia joko rinnakkain tai peräkkäin. Enemmistö lapsista oppii toisen kielen päivähoitossa, jolloin voidaan puhua kielten peräkkäin oppimisesta. Lapsen opetellessa toista kieltä on normaalia, että kielellisen osaamisen kaikki osa-alueet eivät välttämättä kehity saman vahvuisina. Tyypillistä on, että pieni lapsi oppii sosiaalisen arkikielen ilman ongelmia muutamassa vuodessa, mutta käsitteellisemmän kielen oppimisessa kestää kauemmin, ja se vaatii enemmän harjoittelua. (Halme 2011, 90-91.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) lapsen mahdollisuus itsearviointiin otetaan huomioon. Yksilötason arviointi on varhaiskasvatukseen perustuva ja tarkoittaa arviointia lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa koskien. Lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat kukin omalta osaltaan yhdessä kirjattuja toiminnan tavoitteita ja sopimusten toteutumista arkipäivän toiminnoissa. Yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on oppimaan oppimisen taitojen, kuten oma-aloitteisuuden, itseohjautuvuuden, itsesäätelyn, opittujen taitojen siirtämisen ja itsetuntemuksen lisäämisen kehittäminen. Tietojen ja taitojen lisäksi lapsen oppimiseen vaikuttaa lapsen tunne omasta osaamisestaan ja lapsen valmiudesta selvitä vastaantulevista tilanteista sekä rohkeus kohdata haasteita. Kiinnittämällä lapsen huomion johdonmukaisesti ja systemaattisesti hänen omaan toimintaansa ja suorituksiinsa sekä lapsen kanssa keskustelemalla lapsi oppii kehittämään itsearviointitaitojaan. Lapsen sanavarasto ja kyky sanalliseen kuvailuun vaikuttavat itsearviointiin. Pienten lasten itsearviointitaidot ovat vasta kehittymässä, ja ne voivat vaihdella huomattavasti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

Castillon ja Camelon (2013) tarkastelivat tutkimuksessaan vanhempien tuen osuutta lapsen toisen kielen oppimisessa. Tutkimukseen osallistui kymmenen lasta vanhempineen sekä lasten opettaja bogotalaisesta peruskoulusta Kolumbiassa. Kaikki lapset puhuivat äidinkielenään espanjaa ja opettelivat englantia toisena kielenä. Tutkimus toteutettiin havainnoimalla lasten oppimisprosessia sekä haastatteleamalla vanhempia. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada vanhemmat osaksi lasten kieliopintoja. Vanhemmat kokivat lasten toisen kielen oppimisen tukemisen vaikeaksi, koska he eivät itse osanneet englantia riittävästi. Tutkijat kehittivät ratkaisuksi vanhemmille jaettavat

kirjalliset ohjeet kotitehtäviin, internetissä toimivan tukisivuston sekä koululla lauantaisin pidettävät vanhemmille tarkoitetut työpajat. Kotitehtävien kirjalliset ohjeet jaettiin koteihin jokaisen englannin tunnin jälkeen. Ohjeista löytyi materiaalia ja neuvoja, miten vanhemmat pystyivät olemaan mukana ja auttamaan lapsiaan kotitehtävissä. Tutkimus osoitti, että vanhempien tuella on suuri merkitys lapsen vieraan kielen oppimisprosessissa ja -tuloksissa. Vanhempien mukana olo helpotti lapsen vieraan kielen oppimista ja toi selkeyttä kotitehtäviin sekä auttoi edistämään lasten lukutaidon kehittymistä. Tutkijat huomasivat myös lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen parantuneen ja kirjoitetun tekstin laadun kohentuneen. (Castillon ym. 2013.)

3.1 S2 – suomi toisena kielenä

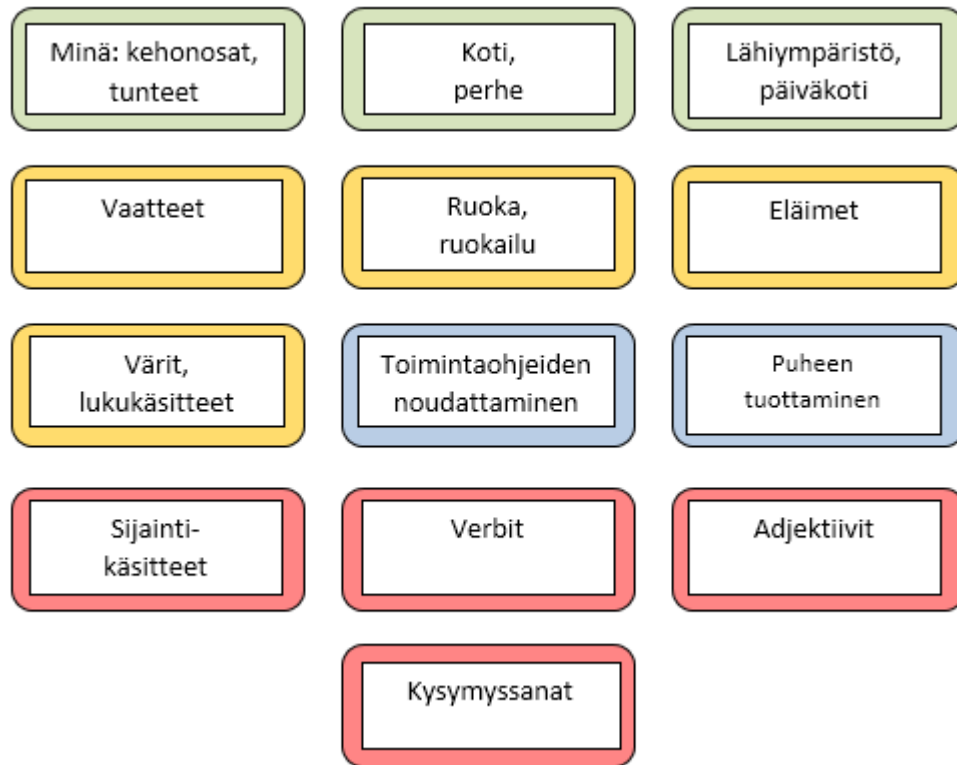
Vuoden 2017 lopussa Suomessa asui 373 500 vieraskielistä henkilöä. Vieraskielisellä tarkoitetaan ihmistä, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Tämä luku on 6,8 prosenttia koko väestöstä. Vuotta aiemmin vieraskielisiä henkilöitä oli 354 000, eli määrä on noussut vuodessa 5,5 prosenttia. (Tilastokeskus 2018a.) Suomeen muutetaan etenkin naapurimaista, kuten Venäjältä, Virosta ja Ruotsista, mutta yhä enemmän myös Aasian maista sekä Lähi-Idästä. Maahanmuuton syyt liittyvät enimmäkseen perheeseen ja työhön. (Tilastokeskus 2018b.) Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa oli vuoden 2018 huhtikuussa 292 vieraskielistä lasta, ja lapset puhuivat äidinkielenään 31:tä eri kieltä (Tidenberg 2018).

S2-opetuksella tarkoitetaan jatkuvaa, säännöllistä ja tavoitteellista suomen kielen opetusta, jota annetaan maahanmuuttajataustaiselle lapselle. S2-opetuksella pyritään vahvistamaan lapsen monikulttuurista identiteettiä, kehittämään tietoisuutta suomalaisesta kulttuurista ja rakentamaan toiminnallista kaksikielisyyttä. Kaikki tämä tapahtuu yhdessä lapsen äidinkielen kanssa. S2-opetus on tarkoitettu kaikille niille lapsille, joiden suomen kielen osaaminen ei ole yhtä vahvaa kuin äidinkielenään sitä puhuvien. Varhaiskasvatuksen S2-opetus pyrkii lapsen toiminnalliseen kaksikielisyyteen sekä kielen käyttöön kaikissa päivittäisissä tilanteissa. (Halme & Vataja 2011.) Aikuisen antama kielellinen

malli, toiminnan sanoittaminen sekä lapsen oma toimiminen korostuvat S2-opetuksessa (Lappeenrannan suomi toisena kielenä (S2) opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 2017). Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa S2-opetusta annetaan kaikille niille lapsille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai perheessä puhutaan suomen lisäksi jotain muuta kieltä (Lasten ja nuorten lautakunta 2017).

S2-opetus pohjautuu pedagogiseen suunnitteluun ja toteutukseen arkisissa toiminoissa, perushoidossa sekä siirtymätilanteissa ja on osa päiväkodin perustehtävää. Varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä -opetuksen tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen suomen kielen kehittäminen niin, että itseilmaisu, ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen sujuvat erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. S2-opetuksen tavoitteena on, että lapsi on tasaveroisen jäsen ryhmässä. S2-opetus pyrkii myös mahdollistamaan oppimisen sekä helpottamaan kouluun siirtymistä. S2-opetuksen avulla tuetaan lapsen kaksikielisen identiteetin rakentumista sekä edistetään toiminnallisen kaksikielisyyden muodostumista yhdessä äidinkielen kanssa. Kielitaidon kehittyessä tavoitteena on myös, että lapsi käyttää ja ymmärtää kieltä aktiivisesti sekä harjoittelee suomen kielen rakenteita. Jokaiselle S2-opetusta saavalle lapselle tehdään S2-suunnitelma, joka on osa lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Lappeenrannan suomi toisena kielenä (S2) opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 2017.)

Lappeenrannassa S2-opetus on jaettu 13 eri sisältöalueeseen (kuva 2). Menetelminä S2-opetuksessa käytetään pienryhmätoimintaa, yksilöllistä toimintaa lapsen kanssa ja viikoittaisia S2-pienryhmiä. Sadutus, nukkekotileikki, sanasäkki, selkokielliset kirjat, muisti- ja muut pelit, tunne- ja kuvakortit, lorut, riimit ja laulut ovat hyviä apukeinoja näihin tuokioihin. Konkreettiset esimerkit, toiminnan sanoittaminen ja elekieli ovat myös tärkeitä menetelmiä. Alle kolmivuotiaiden lasten ryhmässä lapsi oppii suomen kielen osana jokapäiväistä toimintaa. Isompien lasten kohdalla oppiminen tapahtuu lisäksi kielipajatoiminnassa sekä yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelyssä. (Lappeenrannan suomi toisena kielenä (S2) opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 2017.)

Kuva 2. Lappeenrannan S2-opetuksen 13 sisältöaluetta.

3.2 Suomen kielen arviointi

Lapsen osallistuminen oman toimintansa ja oppimisensa arviointiin auttaa taitojen omaksumisessa. Lapsi oppii itsearviointiin kautta tärkeitä yhteistyötaitoja, ja hän saa mahdollisuuden oppia omista virheistään. Oman toiminnan arviointi kehittää lapsen monilukutaitoa ja sitä kautta myös oppimisessa tarvittavia tietoteknisiä taitoja, ongelmanratkaisukykyä sekä itseohjautuvuutta. Kaikki nämä yhdessä auttavat lasta rakentamaan uutta tietoa jo opitun tiedon pohjalta. (Norrena 2017.)

Lapsen tarkastellessa aikuisen kanssa hänelle laadittua yksilöllistä oppimissuunnitelmaa kyky itsearviointiin sekä tietoisuus omasta osaamisesta kehittyvät. Lapsi voi itsearviointiin kautta huomata mahdollisia kehittämisen kohteita ja alkaa tiedostaen korjata niitä. Yhdessä muiden kanssa toimiessaan ja oppiessaan lapsi kehittää arviointitaitojaan ja itseohjautuvan työskentelyn taitoa sekä monia yhteisöllisyyteen ja yksilöllisyyteen liittyviä taitoja. Lapsia tulisi innostaa suunnittelemaan, tutkimaan ja tekemään valintoja omaa

päiväkotipäiväänsä koskien. Varhaiskasvatuksellisessa toiminnassa lapsen osuuden, kiinnostuksen kohteiden, toivomusten, tavoitteiden, taipumusten ja lahjojen tulisi korostua. (Lummelahti 2004, 41.)

Varhaiskasvatusikäisten lasten kielen arviointiin käytettävät menetelmät ovat yhä pitkälti perinteisiä arviointikaavakkeita. Laitala (2007) huomauttaa, että suomenkielisille lapsille tarkoitetut kielitaidon kartoitusmateriaalit eivät yleensä sovellu suomea toisena kielenä puhuville lapsille. Siksi on tärkeää, että S2-lapsille on omia, juuri heidän tarpeisiinsa tarkoitettuja materiaaleja. (Laitala 2007.)

Varhaiskasvatusikäisten lasten kielitaidon arviointiin voidaan käyttää myös eurooppalaisen viitekehyksen suomen kielen arviointityökalua. Tämä työkalu jakautuu viitteen taitotasoon, jotka ovat suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa (taitotaso A1), välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta (taitotaso A2), selviytyminen arkielämässä (taitotaso B1), selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa (taitotaso B2) ja selviytyminen monissa vaativissa kielenkäyttötilanteissa. (Kielitaidon tasojen kuvausasteikko.)

Espoossa on tehty Pienten kielireppu – tasolta toiselle -materiaali lapsen kielitaidon kehittymisen seurantaan. Pienten kielireppu on kehitelty eurooppalaisen viitekehyksen suomen kielen arviointityökalun pohjalta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarpeisiin. Pienten kielireppu koostuu arviointimateriaalista, johon kuuluu eväspussi, seurantalomake ja kuvajuttu. Eväspussissa huoltaja arvioi lapsen kielitaustaa. Seurantalomakkeessa varhaiskasvattajat arvioivat lapsen puhumisen ja kuullun ymmärtämisen taitotasoa. Kuvajuttu on arviointimateriaali vuorovaikutuksen kehittymisen seurantaan. (Kielireppu-materiaali.)

Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa lapsen suomen kielen oppimista arvioidaan säännöllisesti lapsen kanssa keskustelemalla sekä havaintoja dokumentoimalla. Havainnointimenetelmistä tärkein on arkihavainnointi. Arvioinnin osa-alueet ovat kuunteleminen ja ymmärtäminen, puhuminen ja sanasto, kielen rakenne sekä lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet. Tärkeä osa arviointia on myös positiivinen palaute, joka edistää lapsen käsitystä omasta

oppimisesta. (Lappeenrannan suomi toisena kielenä (S2) opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 2017.)

Lapsen kielen arvioinnin tukena käytetään myös erilaisia testejä ja kartoitusmateriaaleja. Pienten kielirepun lisäksi S2-lasten kielen arvioinnin suuntaa antavana välineenä käytetään myös Kettu-testiä, joka on 3-vuotiaiden puheen ja kielenkehityksen arviointimenetelmä. Kettu-testi on suunniteltu erityisesti päiväkotien, neuvoloiden sekä puheterapeuttien tarpeisiin. Se kartoittaa lapsen kielitaidon kahdeksaa eri osa-aluetta, jotka ovat nimeäminen, kielen ymmärtäminen, toimintaohjeet, ääntäminen/puheen ymmärrettävyys, kertova puhe, taivutusmuodot, värit ja lukumäärät sekä lausepituus. Lisäksi päiväkodeissa on käytössä Lauran päivä -kartoitusaineisto esiopetusikäisille S2-oppijoille. Lauran päivä on kirja, joka koostuu 13:sta eskarityttö Lauran päivästä kertovasta kuvasta. Kirjan kuvien, apukysymysten ja -sanaston avulla voidaan arvioida lapsen sanastoa, kielen rakenteita, puhumista, lauseiden muodostamista ja vapaata kerrontaa. (Laitala 2007.) Lappeenrannassa päiväkodeissa on käytössä myös Lumiukko-testi, joka on viisivuotiaiden lasten kielitaitoa kartoittava puheseula. (Lappeenrannan suomi toisena kielenä (S2) opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 2017.)

Luonuansuu (2003) on tutkinut esiopetusikäisten lasten itsearviointia opettajan näkökulmasta. Tutkimukseen osallistuneiden opettajien mielestä lapsen itsearvioinnin tarkoituksena on lapsen itse tekemä arviointi omista tekemisistään ja osaamisestaan sekä lapsen käsitys omista tiedoistaan ja taidoistaan. Lasta autetaan huomaamaan mitä hän jo osaa, tarkastelemaan omia suorituksiaan ja pohtimaan mitä haluaisi oppia. Opettajat pitivät tärkeänä myös lapsen oman käyttäytymisensä arviointia. Itsearvioinnin menetelminä vastaajat käyttivät pääasiassa lapsen kanssa keskustelua, portfolion kokoamista sekä kirjallista itsearviointia. Osa opettajista käytti piirtämistä apuna tunteiden arvioinnissa. Vastaajat pyrkivät lasten itsearvioinnilla vahvistamaan lapsen itsetuntoa ja kehittämään lapsen minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentumista. (Luonuansuu 2003.)

4 Medialaitteet arvioinnin välineinä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) todetaan monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologiaosaamisen edistävän lasten koulutuksellista ja kasvatuksellista tasa-arvoa, ja siksi yhtenä varhaiskasvatuksen tehtävistä on tukea näiden taitojen kehittymistä. Monilukutaidolla tarkoitetaan lapsen kykyä analysoida, luoda, tulkita, osallistua, ilmaista, kyseenalaistaa ja käyttää mediaa. Monilukutaidon käsite perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jossa teksti voi tarkoittaa myös esimerkiksi kuvaa, elokuvaa, peliä tai sosiaalista tilannetta. Monilukutaidossa perinteinen kirjoitettu kielenkäyttö kohtaa suullisen, visuaalisen, kuullun sekä eleisiin ja kosketukseen perustuvan viestinnän keinot. (Mustola & Koivula 2017, 316.) Monilukutaidon avulla voi arvioida tietoa, väitteitä ja mielipiteitä sekä myös tarvittaessa haastaa niitä. Monilukutaito antaa mahdollisuuden täysivaltaiseen osallisuuteen ja vastuulliseen osallistumiseen. (Monilukutaitoa Opitaan Ilolla (MOI) -kehittämishjelma 2017.) Tässä opinnäytetyössä tarkastelen monilukutaitoa varhaiskasvatuksen pedagogiikan näkökulmasta sekä tutkin sitä, miten S2-lapsi voi monilukutaitoa hyödyntämällä arvioida omaa kielen oppimistaan.

Mediakasvatus on osa varhaiskasvatusta ja se sulautuu muuhun toimintaan rikastaen sitä. Median parissa toimiminen perustuu lapsilähtöisyyteen, elämyksiin, kokemuksiin, toiminnallisuuteen ja oppimiseen leikin kautta. Lapsia tulisi innostaa tutkimaan sekä viestien tuottamiseen ja käyttämiseen erilaisissa konteksteissa, mukaan lukien digitaaliset ympäristöt. Mediakulttuuri on tärkeää huomioida kasvatuksen voimavarana ja merkittävänä osana varhaiskasvatusta. Se on yksi lasten keskeisistä toiminta- ja oppimisympäristöistä, jossa lapset oppivat ja viihtyvät. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävä pedagoginen toiminta voi olla lapsille erittäin merkityksellistä. Tieto- ja viestintäteknologiaa tulisi kuitenkin käsitellä kulttuurisena ilmiönä, ja lasten ajatuksille, arvoille ja kokemuksille tulisi antaa tilaa. (Mertala 2018.)

Lasten mediankäyttöä on viime vuosina tutkittu yhä enenevässä määrin. Euroopassa tehdyistä tutkimuksista voidaan sanoa, että alle kouluikäisten

keskuudessa tehtyjä tutkimuksia on vielä suhteellisen vähän, suurimman osan tutkimuksista keskittyessä nuorten (15-17 -vuotiaat) mediakulttuureihin sekä internetin ja tietokoneiden käyttöön. Euroopan laajuisesti suosituimmat aiheet tutkijoiden keskuudessa ovat olleet median käyttö ja pääsy medialaitteille, mediaan liitettävät aktiviteetit sekä riskit ja haitat. Yli puolet tutkimuksista keskittyi median käytön riskeihin ja haittoihin, kun taas median tuomat mahdollisuudet ja hyödyt saavat vähemmän huomiota tehdyissä tutkimuksissa. Kvantitatiivisten tutkimusten määrä (62%) on tutkimuksissa huomattavasti suurempi kuin kvalitatiivisten (22%). (Olafsson, Livingstone ja Haddon 2014, 20-23.)

Lapset ovat nykyisin paljon tekemisissä teknologian kanssa ja elävät ympäristössä, jossa erilaista teknologiaa on saatavilla runsaasti. Älypuhelimet, tietokoneet, internet, televisio, konsolipelikoneet, MP-soittimet, digikamerat, tabletit jne. ovat lapsille jo hyvin tuttuja ja lasten teknologiset taidot saattavat olla hyvinkin kehittyneitä. Olisikin luontevaa, että lapsilla olisi tilaisuus jatkaa näiden taitojen kehittämistä myös varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Monet päiväkodit ja koulut eivät kuitenkaan vielä ole tarpeeksi hyvin varusteltuja tämän askeleen toteutumiseksi. Tämän lisäksi osalla opettajista voi olla negatiivinen suhtautuminen medialaitteita kohtaan sekä puutteita omassa teknologisessa osaamisessaan. Opettajien haasteena on yltää samalle taitotasolle lasten kanssa ja ylläpitää taitoja. Teknologian kehittyminen on ollut hyvin nopeaa, ja opettajilla on ollut vaikeuksia nähdä medialaitteiden tuomia hyötyjä oppimisen tukemisessa. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 50-51.)

Järvilehto (2014) nostaa esille uuden sukupolven oppimiseen liittyvän käsitteen, pelipedagogiikan. Pelipedagogiikassa erilaisia oppimispelejä käytetään opetuksessa yhdessä muiden opetusmenetelmien kanssa. Pelaamalla lapsi oppii tekemisen kautta, ja pelit auttavat lasta itseohjautuvuuteen ja sitä kautta myös omien taitojen arviointiin. Peleissä on usein selkeät tavoitteet ja palaute sekä tasapaino taitojen ja haasteiden välillä. Tietokonepelit voivat hyvinkin olla ihanteellinen alusta oppimiselle. (Järvilehto 2014.)

Pelien käyttö opetuksessa ja pelimaailman kautta oppiminen on poikanut myös muita siihen liittyviä uusia käsitteitä. Näitä ovat mm. pelilukutaito, pelisivistys ja pelikasvatustietoisuus. Pelikulttuurit sisältävät pelien ja pelitilanteiden lisäksi

myös kaiken sen, mihin pelaamisella on vaikutuksia. Julkinen keskustelu liittyy peleihin, pelien hyödyntäminen eri alueilla, pelien mainonta ja markkinointi, pelialan organisaatiot sekä myös peleihin liittyvä tutkimus ja opetus ovat kaikki osa pelikulttuureita. (Meriläinen 2016, 96-97.)

Oppimispelien avulla lapsi voi kehittää toiminnallista ja kriittistä pelilukutaitoa. Toiminnalliseksi pelilukutaidoksi luetaan perustaidot, kuten valmius ladata ja tallentaa peli sekä ohjelmistotaidot, kuten kyky navigoida peliympäristössä. Kriittinen pelilukutaito taas koostuu kyvystä arvioida ja tutkailla pelejä, pelattavuuksia ja pelikulttuuria. Toiminnallista pelilukutaitoa voi harjoitella pelaamalla eri pelejä, mutta kriittisen pelilukutaidon oppiminen vaatii erilaisia keinoja. Yksi hyväksi havaittu keino kriittisen pelilukutaidon kehittymiseen on tehdä pelejä yhdessä lasten kanssa ja osallistaa heidät pelintekoprosessiin. Nopea helppokäyttöisten ohjelmointityökalujen ja -sovellusten kehitys on tehnyt yksinkertaisten digitaalisten pelien tekemisestä helppoa. (Mertala 2018.)

Tekijä(t), tutkimuspaikka, vuosi	Tarkoitus	Aineisto, aineistonkeruu	Keskeiset tulokset
Bird J., Australia, 2012	Tutkia lasten medialaitteiden käyttöä luokkahuoneympäristössä	N•27 lasta (ikä 4-5) Videointi, valokuvaus, havainnointi, keskustelujen dokumentointi, lasten piirustukset	-Medialaitteet tukevat lasten sosiaalista kanssakäymistä sekä luokan muuta toimintaa
Leppisaari I. & Lee O., Suomi/Etelä-Korea, 2012	Tutkia miten virtuaalinen oppimisympäristö toimisi ympäristökasvatuksessa ja rakentaa toimiva malli siihen	N•220 lasta (ikä 10-12) Havainnointi	-Virtuaalisessa oppimisympäristössä on mahdollisuus tehdä yhteistyötä ja jakaa tietotaitoa. Se myös motivoi oppilaita
Kucircova N., Messer D., Sheehy K. & Fernández Panadero C., Espanja, 2014	Tarkastella Our Storyn ja muutaman muun sovelluksen vaikutuksia lasten oppimiseen sitoutumisessa	N•41 lasta (ikä 4-5) Videointi, havainnointi	- Sovellukset tukivat lasten yhteistä ongelmanratkaisutaitoa ja sitoutuivat lapsia yhteistyöhön

Butler Y., Japani, 2015	Tutkia mitkä elementit ja rakenteet ovat vierasta kieltä opettelevien lasten näkökulmasta houkuttelevia ja tehokkaita	N•82 lasta (ikä 11-12) Kyselylomake, keskustelujen dokumentointi	-Oppimisen kannalta tärkeinä elementteinä nähtiin mm. toisto ja kertaaminen sekä vastuu omasta oppimisesta - Pelillisistä elementeistä tärkeitä olivat mm. haastavuus, fantasiamaailma, itsesäätely, välitön palaute ja keuhut
Mertala, P. Suomi, 2018	1) Tutkia lasten ideoita tieto- ja viestintäteknologian käyttöön varhaiskasvatuksessa, 2) tutkia lastentarhaopettajaopiskelijoiden uskomuksia lasten medialaitteiden käytöstä kotona sekä 3) tutkia EDUCARE -mallin vaikutusta opettajien mediakasvatusasenteisiin	1) N•103 lasta (ikä 5-6) Piiirustukset, haastattelut 2 & 3) N•38 Ito-opiskelijaa Kirjallinen tehtävä	-Toiminnassa tulee olla tilaa lasten näkemyksille ja kokemuksille -Opettajankoulutuksessa tulee kiinnittää huomiota hoivakäsityksen huomioimiselle sekä epärealistisiin uskomuksiin lapsista ja teknologiasta

Taulukko 1. Lasten median käytöstä opetustilanteissa tehtyjä tutkimuksia.

Varhaiskasvatusikäisten lasten medialaitteiden käyttöä opetustilanteissa on tutkittu jokin verran (taulukko 1), vaikka kovin yleinen aihe se ei tutkimuksissa vielä olekaan ollut. Bird (2012) tuli tutkimuksessaan siihen tulokseen, että medialaitteista voi olla hyötyä lasten sosiaalisten suhteiden rakentumisessa sekä opeteltavan asian ymmärtämisessä. Opettajilla on Birdin mukaan kuitenkin suuri vastuu lapsen digilaitteen käytöstä opetustilanteessa. Opettajien vastuulla on tarjota lapsille ohjelmia ja menetelmiä, jotka innostavat lasta käyttämään mielikuvitustaan sekä käyttämään medialaitteita lasten sosiaalisten taitojen vahvistamiseen. Opettajien tulisi myös neuvoa ja rohkaista lapsia auttamaan toisiaan digitaalisen median käytössä. (Bird 2012.)

Leppisaari ja Lee (2012) tutkivat toteuttamiskelpoisen teknologian ja tulevaisuuden pedagogisten ratkaisujen yhdistämistä korealaisten ja suomalaisten peruskoululaisten keskuudessa. Tarkoituksena oli rakentaa kansainvälinen yhteistoiminnan malli virtuaaliseen ympäristökasvatukseen.

Tutkijat kohtasivat useita haasteita, joiden takia vain osa projektin tavoitteista pystyttiin toteuttamaan. Haasteista suurimpia olivat kieleen liittyvät pulmat, tekniset ongelmat sekä yhteistyöhön ja kulttuurieroihin liittyvät haasteet. Projektin vahvuudeksi koettiin hyvin valittu konkreettinen aihe, tiedon visualisointi teknologian avulla, virtuaalinen oppimisympäristö sekä oppilaiden hyvä motivaatio aihetta ja teknologiaa kohtaan. Lopputuloksena tutkijat toteavat, että teknologian mukanaan tuomista mahdollisuuksista huolimatta sitä ei yleensä hyödynnetä tehokkaasti opetuksessa. Suurin syy tälle on opettajien tietämättömyys siitä, miten teknologiaa ja medialaitteita voidaan käyttää mielekkäästi opetuksessa. Tutkimus osoitti myös, että vaikka opettajilla olisikin tarvittavat IT-aidot, pedagogista koulutusta tarvitaan silti näiden taitojen hyödyntämiseksi. (Leppisaari ym. 2012.)

Oppimista erilaisten mobiilipelien ja pelaamisen kautta on sitäkin tutkittu jonkin verran. Kucircova, Messer, Sheehy ja Fernández (2014) tutkivat espanjalaislasten oppimista Our Story -applikaation sekä muutaman muun sovelluksen kautta. Heidän tarkoituksenaan oli tutkia opetuksessa hyödynnettäviä ohjelmia lasten oppimaan sitoutumisessa. Tutkimus osoitti, että mitä enemmän sovellus tukee helppokäyttöisyyttä ja avointa sisältöä, sitä todennäköisempää on, että sovelluksella on positiivinen vaikutus oppimistilanteessa. Sovellus myös sitoutti lapsia yhteistyöhön sekä tuki lasten yhdessä toimimista ongelmanratkaisutilanteissa. Ilmeni myös, että saadessaan valita lapset työskentelevät mieluummin teknologiaan liittyvien oppimistehtävien parissa kuin perinteisempien kynä ja paperi -tehtävien parissa. (Kucircova ym. 2014.)

Mertala (2018) käsitteli väitöskirjassaan opettajaopiskelijoiden suhtautumista tieto- ja viestintäteknologiaan EDUCARE -mallia hyödyntäen. EDUCARE-malli muodostuu opetuksen (teaching), kasvatuksen (education) ja hoivan (care) käsitteistä, jotka yhdessä muodostavat kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Opettajat, jotka tarkastelevat työtään ensisijaisesti kasvatuksen tai hoivan kautta uskovat tutkimuksen mukaan siihen, että lapset viettävät tarpeeksi aikaa medialaitteiden parissa kotona, joten varhaiskasvatuksen tulisi olla tieto- ja viestintäteknologiasta vapaa alue.

Kasvatusnäkökulmaa painottavat opettajat ajattelevat medialaitteiden käytön vievän aikaa leikiltä sekä ulkoaktiiviteeteilta. Hoivanäkökulmaa korostavat taas ajattelevat lasten medialaitteiden parissa viettämän ajan uhkaavan lasten terveyttä. Opettamisen näkökulmasta aihetta tarkastelevat opettajat taas kokevat tieto- ja viestintäteknologia-aitojen opettamisen olevan välttämätöntä, jotta lapset voisivat valmistautua muuttuvaa yhteiskuntaa varten. (Mertala 2018.)

Tämän opinnäytetyön kannalta kiinnostavimpia ovat tutkimukset, joissa käsitellään kielen oppimisen ja mobiililaitteiden yhteyttä. Butler (2015) on tutkinut diginatiivien tietokonepelien käyttöä vieraan kielen oppimisprosessissa, jossa hän antoi japanilaislasten suunnitella omannäköisiä ja lapsia itsejään motivoivia pelejä vieraan kielen oppimiseen. Valmiissa peleissä korostui oppimisen kannalta tärkeimpinä asioina harjoitteluun liittyvät taidot (opittavan kielen matkiminen ja toisto), muistiin liittyvät taidot (mielikuvitus ja tarinoiden kerronta, sanojen luokittelu), sosiaaliset taidot (oppiminen ja käyttäminen yhdessä muiden kanssa) sekä metakognitiiviset taidot (mielenkiintoisimpien tai tärkeimpien sanojen valinta, oman taitotason valitseminen). (Butler 2015.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatukseen digitaalisessa muodossa oleva itsearviointityökalu alle kouluikäisten suomea toisena kielenä puhuvien lasten oppimisen tukemiseen.

Opinnäytetyön tehtävät:

1. Kartoittaa jo olemassa olevia, varhaiskasvatuksikäisille lapsille soveltuvia itsearviointityökaluja
2. Kehittää lapsilähtöisiä itsearviointityökaluja
3. Testata valittuja itsearviointityökaluja suomen kielen oppimisen arvioinnissa

Opinnäytetyön tavoitteena on, että kehiteltävä työkalu auttaisi lisäämään lapsen osallisuutta suomen kielen oppimisessa ja sen arvioinnissa sekä motivoimaan lasta kielen oppimisessa.

6 Kehittämistyön vaiheet ja menetelmät

Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka tuotoksena syntyy digitaalinen itsearviointityökalu suomea toisena kielenä puhuvien varhaiskasvatusikäisten lasten oppimisen tukemiseen. Opinnäytetyössä yhdistyvät tutkimus ja käytännön kehittämistyö. Tutkimuksessa tarkastelen aihetta lapsilähtöisyyden näkökulmasta. Rajasin opinnäytetyössäni tarkoituksella pois varhaiskasvatuksen työntekijät ja heidän näkökulmansa käsiteltävää aihetta koskien. Näin toimiessani halusin vahvistaa lasten toimijuutta ja osallisuutta.

6.1 Digitaalisten itsearviointityökalujen kartoitus

Aloitin kehittämistyön kartoittamalla sovelluksia ja muita ideoita, joita voisi muokata S2-lapsen itsearviointiin sopivaksi. Erilaisia mahdollisuuksia löytyi useita, mutta monikaan niistä ei soveltunut pienten lasten käyttöön. Seuraavassa olen tarkastellut muutamia digitaaliseksi itsearviointityökaluksi muokattavissa olevia vaihtoehtoja.

Sähköinen portfolio

Sähköisestä portfolioista löytyy internetistä useampiakin malleja, mutta kohdistin etsinnät varhaiskasvatusikäisille lapsille soveltuviin vaihtoehtoihin. Sähköistä portfolioita voisi varhaiskasvatuksessa käyttää kasvun kansion lailla paikkana, jonne lapsi voisi yhdessä aikuisen kanssa kerätä päivähoitoajaltaan merkityksellisiä piirustuksia, videoita, valokuvia, mediaprojekteja ja tarinoita. Kielen oppimisessa lapsi voisi sähköisen portfolion avulla arvioida omaa osaamistaan ja sen edistymistä kuuntelemalla äänitiedostoja omasta puheestaan sekä kertomalla ja kuuntelemalla omia tarinoitaan. Sähköisen portfolion

kokoamiseen voisi käyttää esimerkiksi Google Docs ja Google Slides -palveluja tai Mahara -ohjelmistoa. Ne antavat mahdollisuuden tallentaa kuvia, tiedostoja, videoita ja ääntä lähes rajattoman määrän, joten ne voisivat sopia hyvin sähköisen portfolion pohjaksi. (Google Docs & Google Slides; Mahara ePortfolio System.)

Minä osaan – arviointijuna esi- ja alkuopetukseen

Hyvinkäällä ja Espoossa opettajat muutamista päiväkodeista ja kouluista ovat aloittaneet projektin, jossa suunnitellaan ja kehitellään sähköisesti käytettävä työkalu, arviointijuna. Projektissa on mukana myös NordicEdu Oy, turkulainen hyöty- ja opetuspelejä kehittävä yritys. Arviointijunan tarkoitus on tehdä oppiminen näkyväksi oppilaalle itselleen, heidän vanhemmilleen sekä opettajille. Arviointijuna on vuorovaikutteinen ja konkreettinen työkalu lapselle oman oppimisen arviointiin äänen, kuvan ja videoiden avulla. Minä osaan -arviointijuna on suunniteltu käytettäväksi esiopetuksesta kolmanteen luokkaan asti. Arviointijunan avulla oppilas harjoittelee oppimaan oppimista, asettamaan tavoitteita, omaa oppimisensa suunnittelua ja arviointia opettajan avulla. (Minä osaan - arviointijuna esi-ja alkuopetukseen.) Minä osaan -arviointijuna on toistaiseksi vain sen kehittäjien käytössä. He kuitenkin raportoivat projektin etenemisestä ja arviointijunan käyttöönoton hyvistä ja huonoista puolista säännöllisesti HundrED-sivustolla (HundrED arviointijuna.)

iOS sovellukset

Applen laitteille ladattavista sovelluksista löytyy muutamia, jotka voisivat soveltua hyvin lapsen oman oppimisen arviointiin. Tiny Tap ja Bitsboard -applikaatioissa on mahdollista kehittää, muokata ja tallentaa omaa sisältöä sovelluksen sisällä. Showbie ja SeeSaw -applikaatiot soveltuvat sähköisen portfolion rakentamiseen. Our Story ja Book Creator -applikaatiot on tarkoitettu tarinoiden luomiseen ja kertomiseen. Tarinoihin voi lisätä kuvia, ääntä ja videota, joten se voisi soveltua hyvin S2-lapsille. Kaikki nämä applikaatiot on suunniteltu lapsen käyttöön, joten ne ovat helppokäyttöisiä, vaikkakin englanninkielisiä. Muutama löytämistäni applikaatioista on saatavissa myös Androidille, mutta keskityin Applen iOS-

ohjelmistoon, sillä Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuksessa käytettävät laitteet ovat Applen laitteistoa.

6.2 Itsearviointityökalujen valinta ja suunnittelu

Hyvän itsearviointityökalun pitää olla innostava, helppokäyttöinen ja sellainen, ettei lapsi pitkästy siihen heti. Vaikka tarkoituksena onkin, että lapsi käyttää itsearviointityökalua yhdessä aikuisen kanssa, on silti tärkeää, että lapsi ymmärtää sovelluksen tarkoituksen ja sisällön. Tämän vuoksi itsearviointityökalun visuaalinen ilme ja kuvien käyttö ovat tärkeässä asemassa. Itsearviointityökalun tarkoituksena on auttaa lasta arvioimaan omaa osaamistaan ja motivoimaan kielen oppimisessa.

Digitaalisen itsearviointityökalun valinnan ja kehittelyn pääpaino on lapsilähtöisyydessä. Sopivia vaihtoehtoja valitessani mietin sovellusten ja ohjelmistojen kiinnostavuutta ja helppokäyttöisyyttä lapsen näkökulmasta. Arvioin myös, miten kyseinen vaihtoehto voisi motivoida lasta kielen oppimisessa. Sovelluksen tai ohjelmiston pitää myös ehdottomasti olla muokattavissa lapsen taitojen mukaan. Itsearviointityökalussa on tärkeää myös visuaalisuus ja kuvitus, jonka pitää olla lapsenomaista, sekä sanoitus, jonka tulee olla selkeää ja helposti ymmärrettävää.

Vaikka sopivien vaihtoehtojen valinnassa lapsen näkökulma olikin etusijalla, otin huomioon myös varhaiskasvatuksen työntekijät. Heidän vastuulleen jää lopulta itsearviointityökalun päivittäminen ja muokkaaminen kunkin lapsen kielitaitoon sopivaksi. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden päätettäväksi jää myös se, käytetäänkö itsearviointityökalua päiväkodin arjessa vai ei. Siksi asetin yhdeksi ehdoksi valittaville sovelluksille tai ohjelmistoille helpon ja nopean käytettävyyden ja muokattavuuden myös aikuista ajatellen.

Kokeiltuani eri sovelluksia ja ohjelmistoja valitsin lopulta vaihtoehtoista kaksi iOS-sovellusta, Tiny Tapin ja Our Storyn, joita lähdin kehittelemään S2-lapsen itsearviointiin sopivaksi. Our Story ja Tiny Tap vaikuttivat molemmat erittäin luotettavilta ja ammattimaisilta sovelluksilta. Sähköisen portfolion koin päiväkodin

arkikäyttöön liian työlääksi. Arviointijuna oli vielä tässä vaiheessa ainoastaan sen kehittäjien käytössä, joten sitä ei voinut käyttää tämän opinnäytetyön apuna. Kokeilemistani iOS sovelluksista Our Storya ja Tiny Tapia lukuun ottamatta sovellukset oli suunniteltu kouluympäristöön ja opettajien ja oppilaiden yhteydenpitoon sopivaksi, joten ne eivät soveltuneet kovin hyvin varhaiskasvatukseen lasten oppimisen tukemiseen.

6.2.1 Tiny Tap

Tiny Tap on TinyTap Ltd:n kehittämä sovellus, joka kannustaa perheitä, opettajia ja oppilaita oppimaan toisiltaan. Sovelluksessa voi luoda omia oppimispelejä tai pelata tuhansia muiden Tiny Tapin käyttäjien tekemiä pelejä eri aiheista. Tiny Tap tarjoaa käyttäjilleen kahdenlaista palvelua, ilmaista sekä maksullista versiota. Ilmaises versiossa pelattavia pelejä sekä peliin valittavia toimintoja, kuvia ja taustoja on rajattu määrä. Maksullisessa versiossa (60,99€/vuosi tai 4,99€/kk) käyttäjällä on pääsy ammattilaisten kehittämiin oppimispeleihin ja omiin peleihin saa käyttää rajattomasti eri toimintoja. Lisäksi pelaajan edistyminen jää maksullisessa versiossa sovelluksen muistiin, ja lapsen oppimista voi seurata. Tiny Tap on saatavissa sekä iOS- että Android -järjestelmää käyttäville laitteille. (TinyTap 2012.)

Aloitin kehittämään Tiny Tap -sovelluksesta itsearviointityökalua valitsemalla viisi aihealuetta. Näiden aihealueiden pohjalta kehitin Tiny Tap -sovellukseen viisi peliä, joissa lapsi voi opetella aihealueisiin liittyvää sanastoa ja arvioida pelin lopussa omaa osaamistaan. Lappeenrannan suomi toisena kielenä opetussuunnitelmassa (2017) S2-opetuksen sisällöt on jaettu 13 eri teemaan (Lappeenrannan suomi toisena kielenä opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, 2017). Valitsin peleihin käytettävät aihealueet näistä teemoista, koska itsearviointityökalun on mielestäni tärkeää olla yhtenevässä linjassa kaupungin S2-opetuksen kanssa. Valitut aihealueet olivat minä ja perhe, ruoka, vaatteet, eläimet ja värit. Käytettävyydestä ollessa jo käynnissä tein vielä yhden pelin, jonka aiheena olivat adjektiivit ja käsitteet.

Pelejä kehitellessäni minulla ei vielä ollut tietoa tutkimukseen osallistuvien lasten kielitaidosta. Suunnittelutyö oli tämän vuoksi hieman haastavaa. Yritin tehdä peleistä mahdollisimman monenlaiseen kielitaitoon sopivia siten, että eri aihealueiden tehtävien vaikeustaso vaihteli. Halusin tehdä peleistä myös mahdollisimman värikkäitä ja lapsennäköisiä. Tutkimukseen osallistuvien lasten ikä ja sukupuoli eivät myöskään olleet tiedossa pelien suunnitteluvaiheessa, joten yritin suunnitella pelien visuaalisen ilmeen niin, että se kiinnostaa sekä tyttöjä että poikia. Peleissä käytettävän kielen tuli olla erittäin selkeää ja yksinkertaista. Mietin tarkasti kysymysten ja ohjeiden asettelua sekä sanavalintoja. Äänitin monista kysymyksistä ja ohjeista erilaisia versioita ja testasin niiden toimivuutta lähipiirissäni. Sanavalinnat aiheuttivat välillä hankaluutta. Joidenkin samaa asiaa tarkoittavien sanojen kohdalla mietin, kumpi tai mikä sanoista olisi paras vaihtoehto, esimerkiksi käytänpö sanaa hanskat vai rukkaset; vaari, ukki vai pappa.

Käytin Tiny Tapin ilmaista versiota, jossa kehiteltävään peliin voi lisätä erilaisia kuvia, taustoja, rajattoman määrän sivuja ja kullekin sivulle yhden kuudesta toiminnosta. Valittavista toiminnoista koin omassa kehitystyössäni hyödyllisimmiksi kysymys ja vastaus-, muotopalapeli- sekä sano jotakin -toiminnot.

Kehittelemiini peleihin tuli kuhunkin neljästä kahdeksaan sivua, joista viimeinen oli jokaisessa lapsen itsearviointi. Halusin pelien etenevän loogisesti niin, että sanoja tulee joka sivulla lisää ja samalla tehtävät vaikeutuvat. Tein ensimmäisistä sivuista todella helppoja, jotta lapsi ymmärtäisi pelin idean ja saisi heti alkuun positiivisen oppimiskokemuksen. Esimerkiksi eläinaiheisessa pelissä ensimmäisellä sivulla oli kaksi piirrettyä eläintä, pingviini ja leijona (kuva 3). Äänitin kysymys ja vastaus -toiminnoilla omalla äänelläni kysymyksen ”Kumpi eläimestä on leijona?” ja rajasin oikean vastausalueen (kuva 4). Äänitin myös palautteen, jonka lapsi kuulee koskettaessaan oikeaa kuvaa: ”Hyvä! Tämä eläin on leijona.” Väärää kuvaa koskettaessa lapsi kuulee palautteen: ”Tämä eläin ei ole leijona”.

Kuva 3. Eläinaiheisen pelin aloitussivu. Kuvakaappaus Tiny Tap -pelistä Eläimet.

Kuva 4. Kysymys ja vastaus -toiminnon oikean vastausalueen rajaaminen. Kuvakaappaus Tiny Tap -pelistä Eläimet.

Seuraavilla sivuilla tehtävät vaikeutuivat hieman. Muotopalapeli -toiminnolla tein sivuja, joissa lapsen tuli yhdistää kuva ja sitä vastaava sana. Esimerkiksi Vaatteet -pelissä oli kuvat piposta, paidasta ja sukista. Kuvien alla oli laatikot, joissa oli sanat pipo, paita ja sukat (kuva 5). Luin ja äänitin laatikoissa olevat sanat, jolloin lapsi kuulee sanan koskettaessaan sitä. Äänitin ohjeeksi: ”Yhdistä sana ja oikea vaate. Aloita koskettamalla jotakin sanaa.” Lapsen yhdistäessä kuvan ja sanan oikein jää sana kuvan alla olevaan laatikkoon. Muussa tapauksessa sana ei jää laatikkoon kiinni, vaan pomppaa takaisin mustalle alustalle.

Kuva 5. Kuvan ja sanan yhdistäminen muotopalapeli -toiminnolla. Kuvakaappaus Tiny Tap -pelistä Vaatteet.

Jokaisen aihealueen pelin lopussa oli yksi sivu, jossa lapsen tuli kuunnella ohje ja etsiä sitten sivulta oikea asia. Esimerkiksi Minä ja perhe -pelissä tällä sivulla oli kuva perheestä (kuva 6), ja lapsen piti etsiä kuulemansa ohjeen mukaan oikea perheenjäsen. Äänitin ensimmäiseksi ohjeeksi: ”Tässä kuvassa näet perheen. Kuka ihmisistä on perheen äiti?” Seuraavaksi ”Missä on vauva?” ”Löydätkö perheen vaarin?” ”Kuka on isä?” ”Ketkä ovat perheen lapsia?” jne. kunnes kaikki perheenjäsenet oli käyty läpi. Oikean henkilön löytäessään lapsi kuulee

palautteen: ”Hyvä! Hän on perheen äiti.” Väärää henkilöä koskettaessaan lapsi kuulee palautteen: ”Hän ei ole perheen äiti.”

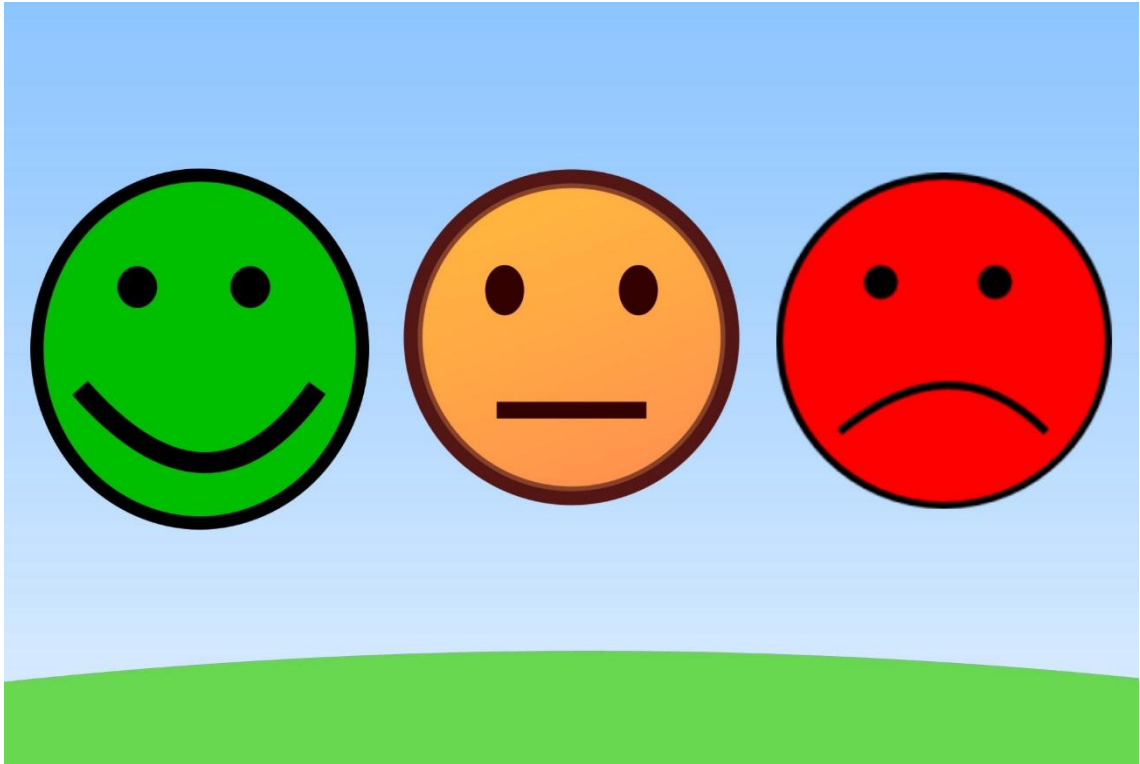

Kuva 6. Sivu, jossa lapsen tulee etsiä ohjeen mukaan oikea perheenjäsen. Kuvakaappaus Tiny Tap -pelistä Minä ja perhe.

Jokaisen pelin viimeinen sivu oli lapsen itsearviointi. Tutkimuksen kohderyhmän ollessa suomea toisena kielenä puhuvia lapsia oli selvää, että itsearvioinnin tulee olla selkeä ja helposti ymmärrettävä myös ilman kielitaitoa. Mustolan ja Koivulan (2017) mukaan visuaalisten symbolien ja emojioiden tulkinta ja arviointi on mahdollista myös pienten lasten kanssa, joiden kielitaito ei ole vielä täysin kehittynyt (Mustola & Koivula 2017).

Päätin toteuttaa itsearvioinnin hymiöiden ja sanoitetun ohjeen avulla. Arvioin hymiöiden olevan S2-lapselle selkein tapa arvioida omaa osaamistaan. Hymiöitä käytetään myös päiväkodeissa kommunikoinnin tukena, joten ne ovat lapselle tuttuja jo entuudestaan. Aluksi harkitsin viisiportaista asteikkoa, mutta erilaisia kuvavaihtoehtoja kokeillessani huomasin, että kolmiportainen asteikko (kuva 7) on huomattavasti selkeämpi ja lapsen on se helpompi hahmottaa. Ohjeeksi äänitin kaksi eri vaihtoehtoa. Minä ja perhe, ruoka, vaatteet sekä adjektiiveja ja

käsitteitä -peleissä äänitin ohjeeksi: ”Kuinka hyvin sinä omasta mielestäsi osasit?” Eläimet ja värit -peleissä lapsen siirtyessä pelin päätyttyä itsearviointisivulle hän kuulee ohjeen: ”Kuinka hyvin sinä omasta mielestäsi osaat nimetä eläimiä?” tai ”Kuinka hyvin sinä omasta mielestäsi osaat nimetä värejä?” Halusin kokeilla, onko ohjeen sanamuodolla merkitystä siihen, miten lapsi ymmärtää itsearvioinnin merkityksen.

Kuva 7. Lapsen itsearvioinnin kolmiportainen arviointiasteikko hymiöillä.

Ensin sanotin myös asteikon ohjeeseen niin, että lapsi kuulee ”Kuinka hyvin sinä mielestäsi osasit?” ohjeen perään ”Kosketa vihreää hymiötä, jos osasit hyvin. Kosketa keltaista hymiötä, jos osasit vähän. Kosketa punaista hymiötä, jos sinun pitää vielä harjoitella.” Huomasin sanoitetun asteikon olevan kuitenkin liian pitkä eikä lapsi todennäköisesti jaksaa kuunnella ohjetta loppuun. Lisäksi sanoitettu asteikko saattaisi olla liian haastava osalle lapsista, joten luovuin asteikon sanoittamisesta. Sen sijaan sanoitin hymiöt niin, että koskettaessaan valitsemaansa hymiötä se ikään kuin puhuu lapsen puolesta. Vihreä hymiö sanoo: ”Minä osasin hyvin”, keltainen: ”Minä osasin vähän” ja punainen: ”Minun pitää vielä harjoitella.”

6.2.2 Our Story

Our Story on The Open Universityn lapsipsykologien kehittämä iOS-sovellus, jossa on mahdollista luoda omia tarinoita käyttämällä valokuvia, ääntä ja tekstiä. Valmiita tarinoita voi lukea tai kuunnella, ja ne voi myös jakaa muille Dropboxin, sähköpostin tai iTunesin kautta. Our Story -sovellus on käyttäjille ilmainen. (The Open University.)

Our Story mahdollistaa digitaalisen tarinankerronnan, jota käytetään digitaalisen ajan yhtenä opetusmenetelmänä. Tarinankerronta on kaikenikäisille sopiva toiminnallinen ja luova työskentelytapa, joka pohjautuu kuviin, kertojäääneen ja taustääniin (Kupiainen & Sintonen 2009). Our Storyssa tarinan kokoaminen tapahtuu valokuvien avulla. Valokuvaamisen hyödyntäminen opetuksessa antaa lapselle mahdollisuuden harjoitella ongelmanratkaisukykyä. Se myös kehittää lapsen itsenäisyyttä, itseluottamusta ja vastuuntuntoa sekä osallistaa ja voimaannuttaa lasta. (Mertala 2018, 79.)

Ajatuksenani oli, että Our Storya voisi käyttää S2-lapsen kielen oppimisen itsearviointissa sadutusmenetelmää mukaillen. Lapsi tekee Our Story -sovelluksella tarinan valokuvaamalla ja sanoittaa tarinan omalla äänellään. Tarinan tehtyään ja sen kuunneltuaan lapsi arvioi ja sanoittaa oman osaamisensa, esimerkiksi ”Osasin hyvin” tai ”Sitä ja tätä en osannut”. Tarvittaessa lasta voi ohjeistaa ottamaan kuvan Tiny Tapista tutusta arviointiasteikosta (kuva 7) ja kannustaa arvioimaan omaa osaamistaan sen avulla.

Our Story -sovellusta ei ollut tarvetta muokata ennen päiväkodeissa tapahtuvaa käytettävyytestausta. Kokeilin sovelluksen eri toimintoja ja tein oman tarinan, jotta pystyisin neuvomaan lapsia sujuvasti sovelluksen käytössä käytettävyytestauksen aikana.

6.3 Osallistuva havainnointi

Opinnäytetyössäni tutkin asioita, joita ei voi mitata määrällisesti, ja kokosin aineiston luonnollisissa tilanteissa ihmistä tiedon keruun instrumenttina käyttäen. Valitsin kohdejoukon tarkoituksenmukaisesti ja toin tutkimuksessani tutkittavien näkökulman esille. Nämä ovat tyypillisiä piirteitä kvalitatiiviselle tutkimukselle. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.) Opinnäytetyöni oli siis kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.

Opinnäytetyön toteutuksessa käytin osallistuvaa havainnointia aineistonkeruumenetelmänä. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimuskohteen ehdoilla tutkimuskohteensa toimintaan ennalta sovitun ajanjakson. Havainnointi on lisäksi suunniteltu ennalta valitun näkökulman avulla. Osallistuvaa havainnointia voi myös tehostaa kohdistetulla havainnoinnilla, jossa havainnointi kohdistetaan tutkimuskohteessa tiettyihin tapahtumiin, asioihin tai tilanteisiin. (Vilkkä 2006.)

Osallistuvan havainnoinnin kautta tarkastelin itsearviointityökalujen lapsilähtöisyyttä ja soveltuvuutta S2-lasten kielen oppimisen arvioinnissa. Lapsilähtöisyyttä arvioin lapsen mielenkiinnon ja motivoituneisuuden sekä työkalun helppokäyttöisyyden kautta. Tässä opinnäytetyössä osallistuva havainnointi tarkoitti sitä, että sovin tutkimukseen osallistuvien päiväkotien kanssa tietyt päivät, jolloin olin kohderyhmäksi valittujen lasten kanssa havainnoimassa lapsia heidän kokeillessaan kehittämiäni itsearviointityökaluja. Olin lasten mukana heidän käyttäessään itsearviointityökaluja ja tarvittaessa ohjasin ja neuvoin heitä laitteen käyttöön, sovelluksen sisältöön tai kielellisiin hankaluuksiin liittyvissä asioissa. Olin tilanteessa tutkijan roolissa osallistavana toimijana ja menettelin niin, ettei toimintani vaikuttanut kohderyhmän mielipiteisiin tai toimintaan. Kokeilun päätteeksi pyysin lapselta yleisen mielipiteen hänen testaamastaan itsearviointityökalusta. Mielipideasteikkona käytin kolmiportaista hymiöasteikkoa (kuva 7).

Mielestäni osallistuva havainnointi sopi hyvin tähän opinnäytetyöhön tutkimusryhmän ollessa alle kouluikäisiä lapsia. Tutkimukseen osallistuvien lasten kielitaito vaihteli suuresti, ja osa lapsista tarvitsi havainnoinnin aikana

paljon tukea kielen ja tehtävän asian ymmärtämiseen. Lisäksi itsearviointityökalun ollessa digitaalisessa muodossa lapsen olisi ollut haastavaa toimia laitteen kanssa yksin ilman aikuisen tukea. Osallistumaton havainnointi ei siis tässä tilanteessa olisi ollut tarkoituksenmukaista.

6.4 Käytettävyysestaus

Opinnäytetyöni kohderyhmä olivat suomea toisena kielenä puhuvat varhaiskasvatusikäiset lapset. Käytännön toteutuksen ja itsearviointityökalujen kokeiluvaiheen kohderyhmänä toimi osa kahden eteläkarjalaisen päiväkodin S2-lapsista. Toisessa tutkimukseen osallistuvassa päiväkotiryhmässä oli vain kaksi S2-lastaa, joten heidät molemmat valittiin osallistumaan tutkimukseen. Toisessa päiväkotiryhmässä ryhmän lastentarhanopettaja valitsi tutkimukseen osallistuvat lapset. Tästä päiväkotiryhmästä tutkimukseen valikoitui kolme hyvin eritasoisesti suomea toisena kielenä puhuvaa lasta. Tutkimukseen osallistuneista lapsista yksi oli iältään 3-vuotias, kaksi 5-vuotiasta ja kaksi 6-vuotiasta. Kohderyhmän ollessa pieniä lapsia viisi lasta oli mielestäni sopiva osallistujamäärä.

Tutkimukseen osallistuneiden lasten huoltajat olivat maahanmuuttajataustaisia eikä suomi ollut heidän äidinkieltään. Tästä syystä oli tärkeää, että huoltajilta saatiin tietoinen suostumus. Tisdall, Davis ja Gallager (2009) määrittelevät tietoisuuden suostumuksen (Informed Consent) vapaaehtoiseksi suostumukseksi osallistua tutkimushankkeeseen, joka perustuu käsitykseen siitä, mitä tutkimus ja siihen liittyvä prosessi pitää sisällään (Tisdall ym. 2009, 226). Olin varautunut siihen, että informaatio tutkimuksen tarkoituksesta ja toteutuksesta tarjotaan perheen omalla äidinkielellä niille huoltajille, jotka eivät suomea tai englantia täydellisesti ymmärrä. Kaikki tähän tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhemmat kuitenkin ymmärsivät joko suomea tai englantia niin hyvin, ettei saatekirjettä tai tietoisuuden suostumuksen lomaketta ollut tarvetta käännettä perheiden äidinkielille.

Toimitin tutkimukseen osallistuvien lasten vanhemmille tietoisuuden suostumuksen lomakkeen lisäksi saatekirjeen. Saatekirjeessä kerroin opinnäytetyöni tavoitteista

ja päiväkodissa toteutettavasta käytettävyydestestauksesta. Kirjeessä kerroin, ettei lasta kuvata tai videoida tutkimuksen missään vaiheessa eikä lapsesta mainita valmiissa työssä mitään tunnistetietoja. Kerroin myös, ettei opinnäytetyössä mainita päiväkotien nimiä. Tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhemmat saivat tiedon siitä, että he voivat halutessaan keskeyttää lapsensa osallistumisen tutkimuksen missä tahansa vaiheessa. Lasten vanhemmat suhtautuivat opinnäytetyöhöni ja päiväkodeissa toteutettuihin käytettävyydestestauksiin erittäin positiivisesti ja kannustavasti.

Ryhmien lastentarhanopettajat jakoivat tutkimuksen saatekirjeen (liitteet 1 ja 2) sekä tietoisien suostumuksen lomakkeen (liitteet 3 ja 4) tutkimukseen osallistuvien lasten huoltajille. Saatekirje ja tietoisien suostumuksen lomake jaettiin huoltajille sekä suomeksi että englanniksi. Tietoisien suostumuksen lomakkeet säilytetään asianmukaisesti opinnäytetyöprosessin ajan, minkä jälkeen ne tuhoetaan.

Kohderyhmän kanssa toteutettavan käytettävyydestestauksen ajankohdaksi valikoitui maaliskuu 2018. Sovin molempien tutkimukseen osallistuvien päiväkotiryhmien kanssa ajat, jolloin menin ryhmään ja testasin eri itsearviointityökaluja iPadilla yhdessä kohderyhmänä toimivien lasten kanssa toteuttaen samalla osallistuvan havainnoinnin menetelmää. Kävin molemmissa päiväkotiryhmissä kahtena päivänä. Ensimmäisenä päivänä käytettävyydestestauksessa oli Tiny Tap ja toisena päivänä Our Story. Käytettävyydestestauksen aikana lapsi oli tutkijan kanssa kahden erillisessä tilassa, jossa ryhmän muu toiminta ei häirinnyt lapsen keskittymistä. Käytettävyydestestaus toteutettiin kunkin päiväkotiryhmän omalla iPad minillä. Molemmissa laitteissa oli lapsen laitteen käyttöä helpottavat suojakuoret.

Olin kaikille tutkimukseen osallistuville lapsille vieras aikuinen, joten pyrin tutustumaan kuhunkin lapseen hieman ennen käytettävyydestestauksen alkua. Esittelin itseni ja kerroin lapselle hiukan sovelluksista, joita hän pääsisi kokeilemaan. Juttelin myös hieman niitä näitä ja kyselin lapselta hänen perheestään, lemmikeistään ja kavereistaan. Muutama lapsi halusi ottaa käytettävyydestestaukseen mukaan oman lelun tai muun tavaransa, joka toi lapselle turvaa ja auttoi lievittämään mahdollista jännitystä. Kysyin myös, onko iPad

lapselle entuudestaan tuttu. Toisessa tutkimukseen osallistuvassa päiväkotiryhmässä iPad oli S2-lapsilla päivittäisessä käytössä Muumi Language Schoolin vuoksi. Toisessa päiväkotiryhmässä iPad ei ollut käytössä säännöllisesti. Ne lapset, jotka eivät olleet käyttäneet iPadia päiväkodissa säännöllisesti, olivat motivoituneita ja innostuneita pelkästä laitteesta, toisin kuin ne lapset, joille laite oli tuttu päiväkodin arjesta.

Aloitin molemmissa päiväkotiryhmissä käytettävyydestestauksen Tiny Tap -sovelluksesta, koska ajattelin sen olevan kahdesta itsearviointityökalusta helpompi lapsen käyttää. Annoin lapselle ohjeeksi: ”Kuuntele ensin ohje, sitten pääset pelaamaan.” Näytin myös nuolen, jolla pelissä pääsee eteenpäin. Ne lapset, joiden suomen kielen taito oli hyvä, etenivät pelissä nopeasti ja pystyivät toimimaan pelistä kuulemiensa ohjeiden mukaan. Muutamalla lapsella kielitaito oli lähes olematon, jolloin pelin ohjeiden seuraaminen ei onnistunut. Näille lapsille näytin esimerkin avulla, kuinka peli toimii. Jos lapsi ei ymmärtänyt jotain sanaa tai ei ymmärtänyt kysymystä, autoin selittämällä asian eri tavalla tai joissain tapauksissa elekielellä. Esimerkiksi Minä ja perhe -pelissä on kysymys: ”Kuka on perheen vaari?”, johon lapsi sanoi: ”En tiedä semmoista.” Selitin, että vaari tarkoittaa samaa kuin isoisa tai pappa. Toinen lapsi ei tiennyt mikä on pää, jolloin näytin omaa päätäni. Myös sana kärsä oli monelle lapselle vaikea.

Ensimmäisen Tiny Tap -testauskerran jälkeen huomasin, että vaikka olin yrittänyt tehdä peleistä mahdollisimman monenlaiseen kielitaitoon sopivia, ne olivat hyvin suomea osaaville lapsille liian helppoja. Tämän vuoksi kehitelin nopeasti vielä yhden pelin adjektiiveista ja käsitteistä, jonka toivoin tuovan haastetta kielitasoltaan edistyneemmille lapsille. Lisäksi lähipiirissäni suorittamista testikerroista huolimatta peleissä oli vielä jonkin verran pieniä virheitä (äänityksessä taustamelua, huonoja sanamuotoja, liikaa toistoa jne.), joita kirjasin ylös käytettävyydestestauksen aikana ja korjasin myöhemmin.

Tiny Tapissa itsearvioinnin lopuksi on mahdollista siirtyä nuolella viimeiselle sivulle, jossa sovellus antaa palautteen pelatusta pelistä. Pelistä voi saada 1-3 tähteä ja pistemäärän oikein menneistä vastauksista (kuva 8). Korkein pistemäärä on sata. Käytin käytettävyydestestauksessa sovelluksen omaa palautesivua ainoastaan niiden lasten kanssa, jotka olivat menestyneet pelissä

hyvin. Arvioin, ettei huonosti suomea osaavien lasten motivaatio kielen oppimista kohtaan ainakaan parane, jos he saavat peliltä huonoa palautetta taidoistaan.

Kuva 8. Tiny Tap -sovelluksen antama palaute pelatun pelin jälkeen.

Pelissä hyvin menestyneille lapsille tähdet olivat mieluinen palaute. Havaitsin käytettävyydestestauksen aikana palautteen tärkeyden lapselle. Useimpiin Tiny tapin peleihin sai äänittää palautteen sekä oikealle, että väärälle vastaukselle. Huomasin lasten odottavan palautetta myös niissä kohdissa, missä sitä ei ollut mahdollista äänittää peliin. Tällöin annoin lapselle positiivista palautetta suullisesti.

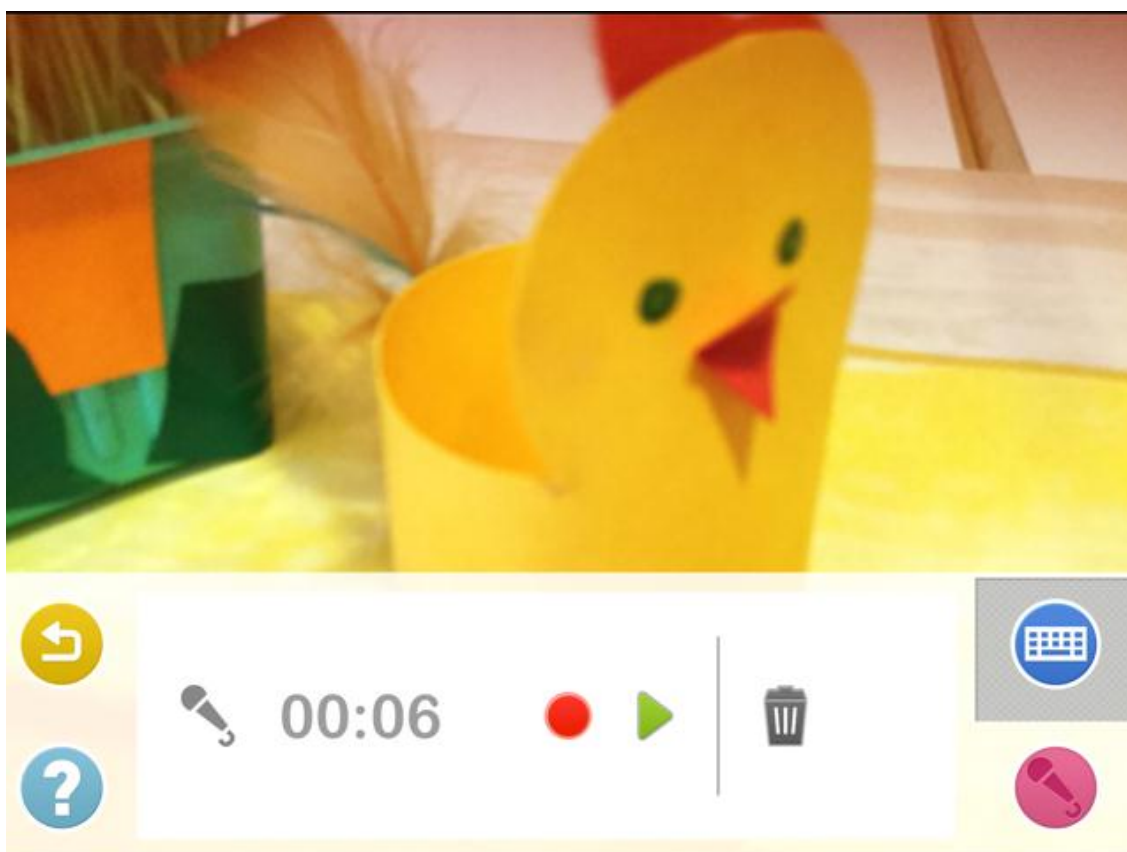
Toisena käytettävyydestestauspäivänä oli molemmissa päiväkotiryhmissä vuorossa Our Story -sovellus. Kerroin ensin lapselle, että hän saa tehdä oman tarinan iPadilla. Kysyin lapselta, onko hän ottanut iPadilla ennen kuvia. Jos lapsi ei ollut valokuvannut aikaisemmin iPadilla, näytin hänelle konkreettisesti, kuinka valokuvia otetaan. Sitten tein lapsen silmien edessä pienen tarinan Our Storylla, jolloin lapsi näki, kuinka sovellus toimii. Näytin, kuinka otetut kuvat siirretään tarinaan ja miten ääni lisätään.

Kaikki lapset ymmärsivät heti Our Storyn idean. Annoin lapselle hetken aikaa miettiä, mistä aiheesta hän haluaisi oman tarinansa tehdä. Jos lapsi ei keksinyt omaa aihetta, autoin antamalla eri vaihtoehtoja. Kysyin lapselta haluaisiko hän tehdä tarinan vaikka omasta päiväkotiryhmästä, omista suosikkileluista tai parhaista päiväkotikavereista. Tämän jälkeen lapsi sai valokuvata iPadillä valitsemiaan asioita päiväkodin tiloissa. Annoin ohjeeksi ottaa 5-8 kuvaa, mutta en rajoittanut valokuvaamista, mikäli lapsi siitä innostui. Seuraavaksi katsoimme yhdessä lapsen kanssa läpi hänen ottamansa valokuvat ja lapsi valitsi kuvien joukosta ne, jotka hän halusi sisällyttää omaan tarinaansa (kuva 9). Lapsen oli helppo navigoida sovelluksessa eriväristen painikkeiden avulla. Keltaisella painikkeella pääsi edelliseen näkymään, punaisella painikkeella äänittämään, vihreällä kuuntelemaan äänityksen ja violettiä painiketta koskemalla pääsi kuuntelemaan ja katselemaan koko tarinan.

Kuva 9. Kuvien siirtäminen tarinaan. Kuvakaappaus lapsen Our Story -sovelluksella tekemästä tarinasta.

Our Storyssa pienenä ongelmana oli kuvien siirtäminen tarinaan. Kuvaa piti liikuttaa todella rauhallisesti, jotta se siirtyi tarinaan. Usein lapsi ei tässä onnistunut vaan tarvitsi apua kuvan liikuttamiseen, vaikka sovellus oli muutoin helppo käyttää. Seuraavaksi lapsi äänitti omalla äänellään jokaiseen kuvaan ”tekstin” (kuva 10). Tämän jälkeen katsoimme ja kuuntelimme tarinan kokonaisuudessaan läpi ja lapsi sai keksiä tarinalleen nimen. Osa lapsista halusi kirjoittaa itse tarinansa nimen sovellukseen. Kirjoitin tällöin lapsen valitseman nimen paperille, josta lapsi jäljensi sen Our Storyyn. Lopuksi näytin lapselle kuvaa kolmiportaisesta arviointiasteikosta (kuva 7) ja kysyin, miten hänen tarinansa omasta mielestään onnistui. Kannustin lasta ottamaan tarinan loppuun kuvan siitä hymiöstä, joka lapsen omasta mielestään kuvasti hänen omaa osaamistaan (kuva 11).

Kuva 10. Äänen lisääminen kuvaan. Kuvakaappaus lapsen Our Story -sovelluksella tekemästä tarinasta.

Kuva 11. Lapsen tarinan päätteeksi kuvaama hymiö. Kuvakaappaus Lapsen Our Story -sovelluksella tekemästä tarinasta.

Sekä Tiny Tapin, että Our Story -sovelluksen testaamisen jälkeen kysyin lapselta yleistä mielipidettä kulloinkin testattavasta itsearviointityökalusta jo tuttua hymiöasteikkoa käyttäen. Kysymyksen tuli olla S2-lapselle helposti ymmärrettävä, joten sanoin: ”Näytä minulle tästä kuvasta, kuinka kivaa sinusta oli pelata tätä peliä/tehdä oma tarina.” Toisen päivän lopuksi kysyin lapselta myös mielipidettä siitä, kumpi itsearviointityökalu oli hänen mielestään kivempi (”Kumpi näistä (Tiny Tap vai Our Story) oli sinun mielestäsi kivempi?”). Muutaman lapsen kielitaito oli niin heikko, etteivät he ymmärtäneet kysymystä, eivätkä siksi voineet vastata.

7 Tulokset

Käytettävyydestäukseen valitut itsearviointityökalut ovat kokonaisuudessaan hyvin erilaisia. Siinä missä Tiny Tap vaatii enemmän keskittymistä ja paikallaan olemista, Our Storyssa painottuu toiminnallisuus ja mielikuvitus. Sovellukset

myös keskittyvät eri osaamisalueisiin. Tiny Tapissa keskipisteessä on kuullun ymmärtäminen, kun taas Our Storyssa se on puheen tuottaminen. Molemmissa itsearviointityökaluissa harjoitellaan sanastoa. Molemmat itsearviointityökalut myös tukevat S2-lapsen osallisuutta ja kannustavat lasta Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelman (2017) mukaiseen oma-aloitteisuuteen ja oman toiminnan suunnitteluun.

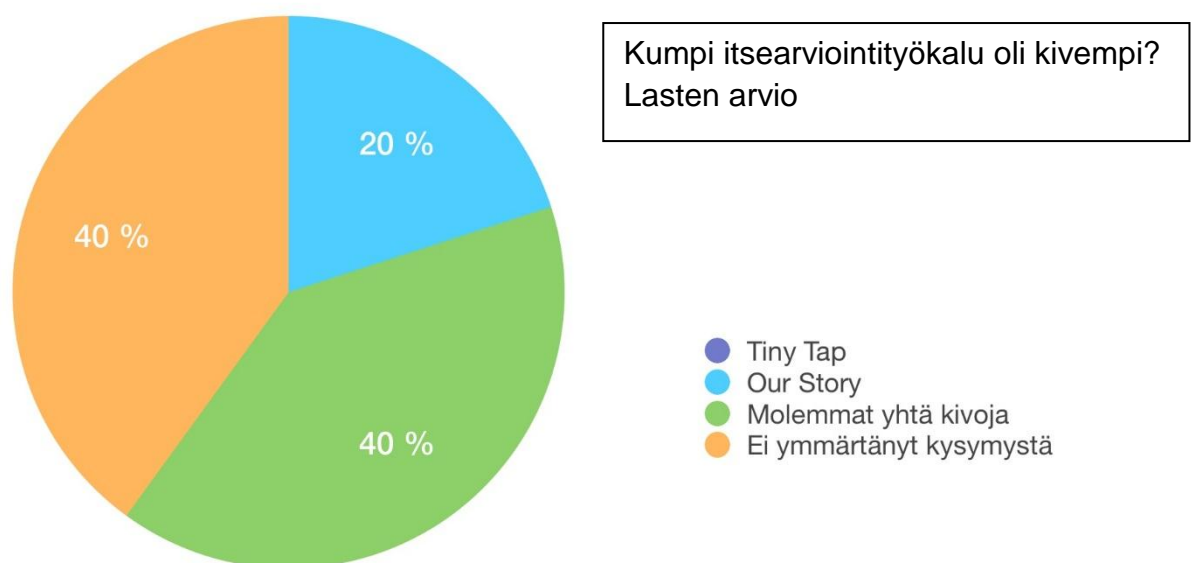
Osallistuvan havainnoinnin kautta tarkastelin itsearviointityökalujen lapsilähtöisyyttä ja soveltuvuutta S2-lasten kielen oppimisen arviointiin. Lapsilähtöisyyttä arvioin lapsen mielenkiinnon ja motivoituneisuuden sekä työkalun helppokäyttöisyyden kautta. Molemmissa sovelluksissa on omat hyvät puolensa. Havainnoinnin perusteella lapsen mielenkiinto ja motivoituneisuus pysyy yllä paremmin Our Story -sovellusta käytettäessä. Tiny Tapia lapsen taas on helpompi käyttää itsenäisesti.

Our Story -sovellusta käytettäessä lapsen kielitaidon tasolla ei ole juurikaan merkitystä, koska lapsi näkee esimerkin avulla, miten sovellusta käytetään. Our Storysta innostuivatkin myös suomea taitamattomat lapset, mikä oli erityisen mukavaa huomata. Kaikkien lasten tarinat olivat melko lyhyitä lapsen kielitaitoon nähden. Useimmat lapset halusivat äänittää vain sanan tai kaksi kuvaa kohden, vaikka yritin kannustaa heitä kertomaan kuvista enemmän. Our Storyssä tarina tallentuu laitteeseen myöhempää kuuntelua ja katselua varten. Itsearviointityökalulle tämä on hyvä ominaisuus, sillä lapsi voi tarkastella myös aikaisempia tarinoitaan ja kuulla oman kehityksensä. Käytettävyydestä tällä ominaisuudella ei ollut käytössä, vaan lapsi arvioi osaamisensa vain yhden tarinan pohjalta. Lapsista yksi ei halunnut arvioida omaa osaamistaan Our Story -sovelluksella. Kaikki muut lapset arvioivat oman osaamisensa vihreällä hymiöllä.

Testatuista itsearviointityökaluista Tiny Tap oli lapsen näkökulmasta katsottuna helppokäyttöisempi, etenkin niille lapsille, joiden kielitaito oli hyvä. Lapsen kielitasolla oli huomattava vaikutus siihen, kuinka motivoitunut lapsi oli Tiny Tap -sovelluksen käyttöön. Kahdella tutkimukseen osallistuvalla lapsella oli lähes olematon suomen kielen taito, ja heidän oli erittäin vaikeaa ymmärtää pelissä annettuja ohjeita. Yritin selittää näille lapsille ohjeet eri sanamuotoja käyttäen, mutta lasten sanavarasto oli niin pieni, ettei tästä ollut apua. Ohjeiden

vaikeaselkoisuus ymmärrettävästi turhautti näitä lapsia, joten heidän Tiny Tapin käyttönsä olikin lähinnä pelin ”suorittamista” ja läpi pelaamista. Kielitaidoltaan kaksi heikompaa lasta eivät myöskään jaksaneet motivoitua pelien pelaamiseen noin viittä minuuttia pidemmäksi ajaksi. Osa paremmin suomea taitavista lapsista taas turhautui pelien helppouteen ja toistavuuteen. Kaikki lapset arvioivat oman osaamisensa hyväksi vihreällä hymiöllä jokaisen aihealueen kohdalla, myös huonosti suomea osaavat lapset.

Kaikkien lasten mielestä molempia sovelluksia oli kiva pelata ja tehdä. Viidestä lapsesta kaksi arvioi Tiny Tapin ja Our Storyn yhtä kivoiksi. Yhden lapsen mielestä Our Story oli kivempi ja kaksi lapsista ei ymmärtänyt kysymystä (Kuvio 1). Lapsi, joka arvioi Our Storyn kivemmaksi, oli sama, joka ei halunnut arvioida omaa osaamistaan Our Story -sovelluksella. Havaintojeni mukaan lapset arvioivat sovelluksia peleinä ja kivana toimintana eivätkä niinkään itsearviointityökaluina. Lapsen motivaatioon ja mielenkiintoon vaikuttavista tekijöistä ei ole varmuutta. Ei voida tietää, missä määrin lasten motivaatioon ja mielenkiintoon vaikutti sovellus itsessään ja kuinka paljon muut tekijät, kuten vireystila, kesken jääneet leikit tai tilanne vieraan aikuisen kanssa. Tilanteen havainnointia vaikeutti myös se, etten tuntenut tutkimukseen osallistuvia lapsia ennalta enkä näin ollen pystynyt arvioimaan, erosiko lapsen käytös ja toiminta tavanomaisesta oppimistilanteesta.

Kuvio 1. Lasten arvio itsearviointityökaluista.

Tämän opinnäytetyön tulokset tukevat Children's Engagement with Educational iPad apps: Insights from a Spanish Classroom -tutkimusta (Kucircova ym. 2014), jossa tarkasteltiin Our Storyn sekä muutaman muun sovelluksen vaikutusta espanjalaislasten oppimiseen. Tässä opinnäytetyössä, kuten Kucircovan ym. tutkimuksessa, lasten innostus oppimista kohtaan tuli hyvin esille lapsen käyttäessä Our Story -sovellusta. Molempien tutkimusten mukaan myös sovellusten helppokäyttöisyys ja avoimen sisällön tukeminen lisää sovellusten positiivista vaikutusta oppimistilanteessa.

Omien havaintojeni pohjalta suosittelen S2-lapsen sanaston ja kuullun ymmärtämisen itsearviointiin Tiny Tap -sovellusta. Tiny Tap on helposti muokattavissa lapsen kielitason mukaan. Sanastoa ja tehtäviä voi kielitaidon karttuessa vaikeuttaa, ja jokaiselle S2-lapselle voi tarvittaessa tehdä lapsen oman S2-suunnitelman mukaisen oppimispelin, jossa voi hyödyntää lapsen omia mielenkiinnon kohteita. Tiny Tapin ilmaisessa versiossa pelihistoria ei tosin tallennu, joten kielitaidon kohentuminen ja lapsen arvio siitä jää oman muistin varaan. Puheen tuottamiseen ja kertovan puheen harjoitteluun suosittelen Our Story -sovellusta. Our Story oli myös lasten mielestä mielekäs työkalu toiminnallisuutensa vuoksi. Käytettävyydestänsä kuitenkin osoitti, ettei Our Story sovellu kovin hyvin S2-lapsen itsearviointiin, ainakaan käytettävyydestänsä käytetyn mallin mukaisesti. Lapsen oli hankalaa ymmärtää itsearvioinnin merkitystä oman tarinansa päätteeksi ja yksi lapsista ei edes halunnut itsearviointia omaan tarinaansa sisällyttää.

8 Pohdinta

Tämä opinnäytetyö oli tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka teoreettinen viitekehys muodostui varhaiskasvatuksen, lapsen osallisuuden, vieraan kielen oppimisen ja arvioinnin sekä medialaitteiden hyötykäytön ympärille. Tavoitteena oli lisätä lapsen osallisuutta suomen kielen oppimisessa ja arvioinnissa sekä auttaa motivoimaan lasta kielen oppimisessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää digitaalisessa muodossa oleva itsearviointityökalu varhaiskasvatusikäisten suomea toisena kielenä puhuvien lasten oppimisen

tukemiseen. Tutkimuksen aineisto kerättiin osallistuvan havainnoinnin menetelmällä käytettävyydestä testauksen aikana. Käytettävyydestä testaus toteutettiin kahdessa eteläkarjalaisessa päiväkodissa keväällä 2018. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkasteltiin kahden kehitellyn itsearviointityökalun soveltuvuutta S2-lasten kielen oppimisen arvioinnissa lapsilähtöisyyden näkökulmasta. Lapsilähtöisyyden kriteereinä olivat lapsen mielenkiinto ja motivoituneisuus sekä itsearviointityökalun helppokäyttöisyys.

Ennen käytettävyydestä oma oletukseni oli, että lapsille mieluisampi itsearviointityökalu olisi pelimuodossa oleva Tiny Tap. Testauksen jälkeen kyselyt mielipiteet kuitenkin osoittivat, että Tiny Tap ei ollut yhdenkään lapsen mielestä mieluisin itsearviointityökalu, vaikka kaksi lapsista arvioikin molemmat testatut työkalut yhtä mieluisiksi. Our Story oli yhden lapsen mielestä parempi itsearviointityökalu. Lapset eivät sovellusten mielekkyyttä arvioidessaan luultavasti ajatelleet sovelluksia itsearviointityökaluina, eikä se ollut heidän arviointinsa tarkoitukseen. Ajatuksena oli, että lapset arvioivat sovellusten kiinnostavuuden ja tutkija sovellusten soveltuvuuden itsearviointiin.

Tämän tutkimuksen mukaan kahdesta testatusta itsearviointityökalusta Tiny Tap -sovellus sopi S2-lapsen kielen oppimisen itsearviointiin paremmin kuin toinen testattu sovellus, Our Story. Tiny Tap -sovelluksen paras ominaisuus oli pelien muokattavuus, jolloin erilaisia oppimispelejä pystyi kehittämään lapsilähtöisyyden ja yksilöllisyyden huomioiden. Tässä tutkimuksessa käytössä oli sovelluksen ilmaisversio, joka rajoitti käytettävien toimintojen ja sisältöjen määrää. Maksullisessa versiossa peleistä saisi varmasti kehitettyä vielä mielenkiintoisempia ja paremmin lasta motivoivia. Maksullisessa versiossa myös lapsen pelihistoria jää sovelluksen muistiin. Tällöin lapsen kielitaidon ja oppimisen kehityksen voi nähdä sovelluksesta, kun taas ilmaisessa versiossa lapsen edistyminen jää oman muistin varaan. Tiny Tapia on verrattain helppo käyttää ja muokata. Pelien työstäminen kunkin S2-lapsen yksilöllisiin tarpeisiin voi kuitenkin olla haastavaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle, etenkin jos ryhmässä on useampi S2-lapsi.

Kumpikaan testatuista itsearviointityökaluista ei testaa eikä arvioi kaikkia kielen osaamisen alueita. Molemmissa sovelluksissa sanasto on tärkeässä osassa.

Tiny Tap keskittyy enemmän kuullun ymmärtämiseen ja Our Story puheen tuottamiseen ja kertovaan puheeseen. Molemmissa itsearviointityökaluissa lapsi siis arvioi oman kielen osaamisensa eri alueita. Testatuilla työkaluilla itsearviointi toteutuu vain osittain, joten oman arvioni mukaan kumpikaan näistä sovelluksista ei sovellu täysin S2-lapsen suomen kielen itsearviointiin. Paras vaihtoehto olisi sellainen sovellus, joka ottaisi huomioon sekä kuullun ymmärtämisen että puhumisen ja jota voisi muokata lapsen kielitaidon mukaan. Tärkeää olisi myös se, että itsearviointityökalu olisi suomenkielinen. Tässä tutkimuksessa käytetyt sovellukset olivat molemmat englanninkielisiä.

Käytettävyydestä huomasin, miten tärkeää oppimispelissä on se, että peli on lapsen kielitasoon nähden tarpeeksi haastava. Jos tehtävät ovat lapselle turhan helppoja tai liian vaikeita, hän turhautuu eikä jaksaa keskittyä kuuntelemaan pelin antamia ohjeita. Jotta itsearviointityökalusta olisi todellista hyötyä lapsen kielen oppimiseen, tulisi kullekin S2-lapselle räätälöidä oma peli lapsen S2-suunnitelman mukaisesti. Käytössä olevaa peliä tulisi muokata suhteellisen tiheästi lapsen kielitaidon ja kiinnostuksen mukaan. Paras tilanne olisi, että ryhmän aikuinen ideoisesti ja kehittäisi pelejä yhdessä lapsen kanssa, jolloin lapsilähtöisyys ja lapsen osallisuus oman oppimisensa suunnitteluun toteutuisi parhaiten. Lapselta saattaisi myös tulla hienoja ideoita, joita aikuinen ei tulisi ikinä ajatelleeksikaan ja samalla lasten kriittinen pelilukutaito pääsisi kehittymään.

Vaikka molemmat itsearviointityökalut mahdollistivat lapsen osallisuuden kielen oppimisessa ja arvioinnissa, Our Story onnistui tässä mielestäni näistä kahdesta paremmin. Our Storyssa lapsi sai vapaasti omaa mielikuvitustaan ja mielenkiinnon kohteitaan käyttäen tehdä vapaamuotoisen tarinan. Osallisuuden merkitys näkyi lasten innostuksessa oman tarinan tekemistä kohtaan. Our Story voi auttaa myös S2-lapsen itsetunnon ja minäkuvan vahvistamisessa lapsen saadessa positiivista ja kannustavaa palautetta itse tekemästään tarinasta. Vaikka itsearviointityökalun käyttö jo yksin on lasta osallistavaa, ei Tiny Tapissa lapsen osallisuus mielestäni toteutunut yhtä hyvin, koska lapsi pelasi siinä aikuisen valmiiksi tekemiä pelejä. Usein lasten ja opettajien käsitykset digitaalisista oppimispeleistä eriävät, mistä syystä digitaalisia oppimispelejä ei voida automaattisesti pitää lapsilähtöisen pedagogiikan toteuttamisena (Mertala

2018). Tiny Tapissa lapsen osallisuuden toteutumista olisi mahdollista parantaa ottamalla lapsi mukaan pelien suunnitteluun ja rakentamiseen.

Tarinan kerronta ja etenkin valokuvaaminen olivat havaintojeni perusteella kaikkien tutkimukseen osallistuneiden lasten mielestä hauskaa toimintaa. Voi olla, että nykypäivän digitalisoituneessa maailmassa pelaaminen on lapsille niin arkipäiväistä, ettei se jaksakaan kiinnostaa ja innostaa lapsia aikuisen odottamalla tavalla. Oman tarinan tekeminen ja sanoittaminen taas voi olla lapsista erikoista ja jotain sellaista, jota he eivät pääse kotona tekemään. Tarinaa kuvatessa ja kertoessa lapsi pääsee tuomaan esille omia mielenkiinnon kohteitaan. Oman tarinan tekeminen myös antaa eri kulttuurista tulevalle lapselle tilaisuuden tuoda esille omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa ja voi näin ollen olla monipuolinen työkalu lapsen minäkuvan vahvistamiseen.

Arviointiasteikkoa sanoittaessani pohdin paljon, mikä olisi oikea sanamuoto kullekin hymiölle. Vihreä hymiö oli mielestäni selkeä sanoitettava, koska sen valitessaan lapsi osaa omasta mielestään hyvin, onhan se kaikkein iloisin ja ”paras” hymiöistä. Punainen hymiö oli myös helppo sanoittaa. Sen valitessaan lapsi omasta mielestään osaa kysytyn asian huonosti tai ei ollenkaan, mutta hymiön sanoituksen oli oltava positiivinen ja lasta kannustava, joten valitsin lauseen ”Minun pitää vielä harjoitella”. Haastavinta oli sanoittaa keltainen, eli keskimäinen hymiö. Mietin lausetta ”Minä osaan jonkin verran”, mutta totesin käsitteen ”jonkin verran” olevan liian vaikeaselkoinen S2-lapselle. Päädyin lauseeseen ”Minä osaan vähän”, mutta en ollut kovin tyytyväinen valintaani, koska lause on mielestäni hieman liian negatiivinen. Jälkeen päin ajateltuna esimerkiksi lause ”Minä osaan melko hyvin” olisi ollut parempi valinta. Käytettävyydestä kaikkien lasten valitsivat jokaisen pelin jälkeen vihreän hymiön, joten keltaisen ja punaisen hymiön sanoituksilla ei ollut tutkimuksen kannalta merkitystä.

Tutkimus osoitti, että itsearviointityökalun käyttö on haastavaa lapselle, joka vasta opettelee suomen kieltä, koska lapsi ei pysty toimimaan kunnolla ohjeiden mukaan. On hyvin vaikeaa selittää itsearvioinnin käsitettä pienelle lapselle, jonka suomen kielen taito on hyvin heikko. Itsearvioinnin käsite on vaikeaselkoinen lapselle kielitaustasta riippumatta. Lasten arvioidessa omaa osaamistaan

itsearviointityökalujen avulla käytettävyydestänsä aikana ei ole varmuutta siitä, ymmärsivätkö he täysin itsearviointin tarkoituksen. Itsearviointia tehdessä lapsen kielitaito tulisi olla kohtalaisella tasolla. Muuten on todennäköistä, ettei lapsi ymmärrä, mitä hän arvioi. Lapset saattoivat myös ymmärtää arvioinnin tarkoittavan sitä, miten kiva peliä oli pelata tai tarinaa tehdä. Jotta lapset olisivat ymmärtäneet paremmin itsearviointityökalujen tarkoituksen, olisi itsearviointin käsitettä pitänyt avata heille enemmän. Tämä olisi kuitenkin ollut erittäin haastavaa, ellei mahdotonta, ottaen huomioon lasten kielitaidon ja ikätason.

Pohdinkin, onko itsearviointi ylipäättään tarkoituksenmukaista niiden lasten osalta, jotka eivät vielä kykene ymmärtämään itsearviointin käsitettä? Osallistumisen edellytyksenä on, että lapsella on riittävästi tietoa siitä aiheesta, tilanteesta ja ympäristöstä, jossa he voivat olla osallisia (Turja & Vuorisalo 2017, 48). Mielestäni osalla tähän tutkimukseen osallistuneista lapsista ei ollut riittävästi tietoa käsiteltävästä aiheesta eikä heidän osallisuutensa näin ollen ollut mielestäni aitoa. Olisiko näille lapsille sopivampaa osallistua ja motivoida heitä muin keinoin? Mietin myös sitä, onko vasta suomen kieltä opettelevan lapsen hyödyllistä arvioida omaa oppimistaan, vai voiko siitä olla lapselle enemmän haittaa kuin hyötyä? Oma ajatukseni on, että aikuisen kannustus ja positiivinen palaute ovat kielen oppimisen kannalta merkityksellisempiä pienelle lapselle kuin lapsen itselleen antama realistinen arvio omasta kielitaidostaan. Lapsen kielitaidon karttuessa ja lapsen kasvaessa itsearviointin merkitys lisääntyy. Omat havainnointini osoittivat, että alle esiopetusikäiset S2-lapset hyötyvät enemmän itsearviointin menetelmistä, kuten tarinan kerronta ja sanapeliä palaaminen, kuin itse itsearviointista.

Pohdin myös itsearviointityökalujen käytettävyyttä ja hyödyllisyyttä päiväkodin arjessa. Lapsen osallisuuden toteutumisen kannalta toimivan itsearviointityökalun käyttöönotto olisi varmasti askel oikeaan suuntaan. Itsearviointityökalun suunnittelu kunkin S2-lapsen tarpeisiin sopivaksi ja sen pitäminen ajan tasalla lapsen kielitaidon kanssa vaatii kuitenkin varhaiskasvatuksen henkilöstöltä paljon aikaa ja paneutumista. Tilanteesta tekee entistä haastavamman, mikäli ryhmässä on paljon S2-lapsia. Luulen, että käytännössä päiväkodeissa itsearviointityökaluun ei välttämättä ole

mahdollisuutta laittaa niin paljon aikaa kuin mitä toimiva työkalu vaatisi. Jotta itsearviointityökalu olisi toimiva osa päiväkodin arkea, sen käytön tulisi olla luontevaa ja käytännöllistä. Päiväkoteihin tuskin tarvitaan lisää asioita, joita tulee käyttää vain siksi, että näin määrätään. Silloin hyödylliseksi tarkoitettua työkalusta voi helposti tulla epämiellyttävä ”suorite” niin lapsille kuin aikuisillekin.

Varhaiskasvattajien omat asenteet voivat myös olla este itsearviointityökalujen käyttämisessä. Oman kokemukseni mukaan usealla varhaiskasvatuksen työntekijällä on hyvin negatiivinen asenne koskien medialaitteita ja niiden hyödyntämistä päiväkodin arjessa. Monet työntekijät kokevat medialaitteet ja digiympäristöt rasitteena eivätkä halua nähdä digiteknologian mukanaan tuomia hyötyjä. Voi olla, että nämä työntekijät tarkastelevat työtään EDUCARE-mallin mukaisesti opetusnäkökulman sijaan hoivan ja kasvatuksen perspektiivistä. He voivat uskoa lasten viettävän tarpeeksi aikaa kotona medialaitteiden parissa ja toivovat näin varhaiskasvatuksen olevan tieto- ja viestintäteknologiasta vapaa alue. (Mertala 2018.)

Mielestäni mediakasvatuksen ja medialaitteiden hyödyntämisen päiväkodin arjessa ei tarvitsisi kuitenkaan olla näin mustavalkoista. Päiväkoti, jossa lapset kulkisivat tabletti, puhelin tai muu medialaite kädessään koko päivän ja tekisivät kaiken digitaalisesti piirtämisestä liikuntaan ja legoleikkeihin ei kuulosta varmasti kenenkään mielestä laadukkaalta varhaiskasvatukselta. Mutta siltä ei kuulosta myöskään sellainen päiväkotikoti, jossa mediakasvatus sekä tieto- ja viestintäteknologian mukanaan tuomat hyödyt sivuutetaan eikä nähdä muuttuvan yhteiskunnan vaikutusta varhaiskasvatukseen. Lapsen osallisuuden lähtökohtana on kasvattajien näkemys lapsesta toimijana, ja jokaisen lapsen osallisuuden edellytyksiä tulisi tarkastella yksilöllisesti (Turja & Vuorisalo 2017). Medialaitteiden tarkoituksenmukainen hyödyntäminen turvallisessa ja kannustavassa ympäristössä lapsen kasvun ja kehityksen tukena antaa mielestäni mainiot edellytykset tasa-arvoisen osallisuuden toteutumiselle.

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä tehtäessä on hyvä muistuttaa itseään tukijan velvollisuuksista. Velvollisuudet liittyvät usein tutkimukseen osallistujien asianmukaiseen kohteluun, salassapitoon tai informoimiseen. Tutkijalla on myös velvollisuus toimia tieteellisen rehellisyyden ja huolellisuuden periaatteiden mukaisesti sekä tunnustaa muiden tutkijoiden osuus työssään. Näitä voidaan kutsua velvollisuuksiksi tutkimusyhteisöä kohtaan. (Clarkeburn & Mustajoki 2007.)

Yksityisyyden suoja on tutkimusta tehdessä erittäin tärkeää ottaa huomioon. Kuulan (2006) mukaan ihmisten yksityisyyden kunnioittaminen on yksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä normeista. Siihen velvoittavat tutkimuseettiikka, mutta myös kansainväliset sopimukset ja Suomen lait. Yksityisyyden suojaan lukeutuu tutkittavien anonymiteetin turvaaminen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tietojen käsittely hyviä tietosuojakäytäntöjä noudattaen. (Kuula 2006, 124.)

Salassapidon tärkeys on minulle tuttua lastentarhanopettajan ammattini kautta, ja se on tullut ottaa huomioon myös tätä tutkimusta tehtäessä. Salassapito tutkimusta tehtäessä liittyy etenkin kerättyihin tietoihin ja siihen, mitä näillä tiedoilla tehdään. Tutkimukseen osallistujien informaatiokirjeeseen voi listata jo valmiiksi tiedossa olevat salassapitoon liittyvät asiat. Näitä voivat olla esimerkiksi osallistujien anonymiteettiin liittyvät asiat ja havaintomateriaaliin, kuten äänitteisiin ja muistiinpanoihin, liittyvät asiat ja materiaalin tuhoaminen tutkimuksen jälkeen. (Sieber ja Tolich 2013.)

Lähdemateriaalissa olen ottanut huomioon luotettavuuden ja ajankohtaisuuden. Opinnäytetyöni aiheen huomioon ottaen päätin valita media- ja digiaiheita käsittelevien lähteiden iäksi korkeintaan viisi vuotta. Lisäksi valitsin nettilähteistä mukaan vain omasta mielestäni luotettavien tekijöiden sivuilta peräisin olevia lähteitä.

Opinnäytetyöni tutkimusjoukon ollessa varhaiskasvatusikäisiä lapsia oli eettinen näkökulma otettava huomioon erittäin tarkasti. Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimelta saadun tutkimusluvan lisäksi kaikilta tutkimukseen

osallistuneiden lasten huoltajilta oli pyydettävä kirjallinen lupa siihen, että heidän lapsensa saa osallistua kyseiseen tutkimukseen. Lisäksi huoltajille oli tiedotettava tutkimuksen tarkoituksesta ja keskeisestä sisällöstä. Mäkisen (2006) mukaan koulussa tai päiväkodissa suoritettava tutkimus vaatii monenlaisia lupamenettelyjä. Sekä koulun opettajia että johtoa on informoitava ja heiltä on saatava suostumus tutkimuksen tekemiseen. Samoin kaupungin opetushallinnolta tarvitaan myös lupa. Vanhempien suostumus on tärkeä, ja sen jälkeen lasten oma suostumus on varmistettava. Kaikki tämä edellyttää tutkijan avoimuutta ja rehellisyyttä koko prosessin ajan. (Mäkinen 2006.)

Tämä opinnäytetyö on saanut tutkimusluvan Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimelta.

8.2 Tulosten sovellettavuus ja jatkokehitys

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että itsearviointityökalun käyttäminen on lapsen näkökulmasta mielekästä ja kiinnostavaa. Itsearviointityökalua käyttämällä voidaan vahvistaa lapsen osallisuutta päiväkodin arjessa. Tutkimus osoitti myös, että lapsen kielen osaamisen tasolla on merkittävä vaikutus siihen, miten hyvin lapsi pystyy itsearviointityökalua hyödyntämään oppimisensa tukena.

Mikäli Tiny Tapin kaltaisia pelimuotoisia itsearviointityökaluja tulevaisuudessa käytetään varhaiskasvatuksen arjessa, on tärkeää, että työkalua muokataan lapsen kiinnostuksen ja osaamisen mukaan. Tällöin on mahdollista hyödyntää esimerkiksi eri vuodenaikojen ja juhlapyhien sanastoa ajankohtaisesti. Pelimuotoista itsearviointityökalua on mahdollista myös suunnitella ja tehdä yhdessä lapsen kanssa, jolloin lapsilähtöisyys ja lapsen osallisuus toteutuvat parhaiten.

Tutkimus osoitti toisaalta myös sen, ettei kumpikaan testatuista itsearviointityökaluista anna lapselle mahdollisuutta arvioida oman kielen osaamisensa kaikkia alueita, eikä siis näin ollen sovellu täysin suomea toisena kielenä opettelevan varhaiskasvatukseen lapsen itsearviointiin. Yksi mahdollisuus olisikin kehittää varhaiskasvatuksen käyttöön oma sovellus lapsen

itsearviointiin. Tämä sovellus voisi olla monipuolisempi ja sen voisi suunnitella niin, että se sopisi lapsen itsearviointiin kaikilla oppimisen osa-alueilla. Sovelluksen suunnittelussa voisi käyttää apuna Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa käytössä olevia S2-lapsen arviointimenetelmiä, esimerkiksi Kettu- ja Lumiukko-testejä. Näin itsearviointityökalu kulkisi käsi kädessä kaupungin S2-opetussuunnitelman kanssa, ja sitä olisi helppo hyödyntää päiväkotien arjessa. Sovelluksen suunnittelussa lapsen näkökulma ja lapsen osallisuuden toteutuminen tulisi ottaa huomioon. Lapsia voisi ottaa ikätason mukaisesti mukaan suunnittelu- ja kehitysprosessiin. Lappeenrannan varhaiskasvatus voisi toteuttaa tämän sovelluksen yhdessä Saimaan ammattikorkeakoulun tai Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa, jolloin siitä voitaisiin räätälöidä varhaiskasvatusikäisten lasten tarpeisiin sopiva työkalu.

Taulukot, kuviot ja kuvat

Taulukko 1. Lasten mediankäytöstä opetustilanteissa tehdyt tutkimukset. s. 21-22

Kuvio 1. Lasten arvio itsearviointityökaluista. s. 44

Kuva 1. Opinnäytetyön idea kuvioina. s. 7

Kuva 2. Lappeenrannan S2-opetuksen 13 sisältöaluetta. s. 16

Kuva 3. Eläinaiheisen pelin aloitussivu. Kuvakaappaus Tiny Tap -pelistä Eläimet. s. 30

Kuva 4. Kysymys ja vastaus -toiminnon oikean vastausalueen rajaaminen. Kuvakaappaus Tiny Tap -pelistä Eläimet. s. 30

Kuva 5. Kuvan ja sanan yhdistäminen muotopalapeli -toiminnolla. Kuvakaappaus Tiny tap -pelistä Vaatteet. s. 31

Kuva 6. Sivun, jossa lapsen tulee etsiä ohjeen mukaan oikea perheenjäsen. Kuvakaappaus Tiny Tap -pelistä Minä ja perhe. s. 32

Kuva 7. Lapsen itsearvioinnin kolmiportainen arviointiasteikko hymiöillä. s. 33

Kuva 8. Tiny Tap -sovelluksen antama palaute pelin jälkeen. s. 39

Kuva 9. Kuvien siirtäminen tarinaan. Kuvakaappaus lapsen Our Story -sovelluksella tekemästä tarinasta. s. 40

Kuva 10. Äänen lisääminen kuvaan. Kuvakaappaus lapsen Our Story -sovelluksella tekemästä tarinasta. s. 41

Kuva 11. lapsen tarinan päätteeksi kuvaama hymiö. Kuvakaappaus lapsen Our Story -sovelluksella tekemästä tarinasta. s. 42

Lähdeluettelo

- Bird, J. 2012. The Rabbit Ate the Grass! Exploring Children's Activities on Digital Technologies in an Early Childhood Classroom. Australian Catholic University. <http://researchbank.acu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1411&context=theses>. Luettu 2.4.2017.
- Butler, Y. 2015. The Use of Computer Games as Foreign Language Learning Tasks for Digital Natives. https://www.researchgate.net/publication/268691160_The_use_of_computer_games_as_foreign_language_learning_tasks_for_digital_natives. Luettu 5.4.2017.
- Castillo, R. & Camelo, L. 2013. Assisting your Child's Learning in L2 is like Teaching them to Ride a Bike: A Study on Parental Involvement. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1062584.pdf>. Luettu 19.7.2017.
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Google Docs. Luo ja muokkaa dokumentteja maksutta verkossa. <https://www.google.com/docs/about/>. Luettu 31.5.2018.
- Google Slides. Luo ja muokkaa esityksiä maksutta verkossa. <https://www.google.com/slides/about/>. Luettu 31.5.2018.
- Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- HundrED Arviointijuna. Minä osaan – arviointijuna esi- ja alkuopetukseen. <https://hundred.org/fi/projects/mina-osaan-arviointijuna-esi-ja-alkuopetukseen>. Luettu 31.5.2018.
- Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Juva: PS-Kustannus.
- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. 2016. Lapset ja media. Kasvattajan opas. Spišák, S. (toim.) <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapsetjamedia.pdf>. Luettu 13.9.2017.
- Karlsson, L. 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimitaan. Jyväskylä: Yliopistopaino.

Kataja, E. 2014. Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Kopio-Niini Oy.

Kielireppu-materiaali. Lappeenrannan kaupungin Peda.net -sivut. Vain sisäiseen käyttöön. <https://peda.net/lappeenranta/varhaiskasvatus/ekjkgp/oh/km>. Luettu 7.9.2017.

Kielitaidon tasojen kuvausasteikko. Opetushallitus. http://www.edu.fi/download/119698_taitotasot.pdf. Luettu 7.9.2017.

Kotilainen, S. (toim.) 2011. Lasten mediabarometri 2010: 0-8 -vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Iisalmi. Painotalo Seiska Oy. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-6-9.pdf>. Luettu 12.9.2017.

Kucircova, N., Messer, D., Sheehy, K. & Fernández Panadero, C. 2014. Children's Engagement with Educational iPad apps: Insights from a Spanish Classroom. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131513002881>. Luettu 20.3.2017.

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Hakapaino.

Kuula, A. 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy.

Laitala, M. 2007. Lauran päivä. Suomi toisena kielenä -kartoitusaineisto esiopetukseen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Lappeenrannan suomi toisena kielenä (S2) opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. 2017. <https://peda.net/lappeenranta/varhaiskasvatus/kehitt%C3%A4minen/stko/stko2:file/download/ae54f67ea545d05f05759659e73c495816aaabe4/S2suunnitelma2017-2.pdf>. Luettu 17.4.2018.

Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017. <https://peda.net/lappeenranta/varhaiskasvatus/kehitt%C3%A4minen/vul/lv2:file/download/7dc41f8c12de280aff4f07e53c172c55cfcd8901/Lappeenrannan%20varhaiskasvatussuunnitelma%202017.pdf>. Luettu 14.7.2017.

Lapsen oikeuksien julistus. 1959. UNICEF. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>. Luettu 2.9.2017.

Lasten ja nuorten lautakunta. Pöytäkirjaote. 31.10.2017. Lappeenrannan kaupunki.

Leinonen, J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Kopio-Niini Oy.

Leppisaari, I. & Lee, O. 2012. Modelling Digital Natives' International Collaboration: Finnish-Korean Experiences of Environmental Education. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.299.487&rep=rep1&type=pdf>. Luettu 14.4.2017.

Lummelahti, L. 2004. Arviointi yksilöllisen esiopetuksen perustana. Teoksessa Kupila, P. (toim.) Arvioidaan yhdessä – Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Luonuansuu, O. 2003. Lasten itsearviointi esiopetuksessa opettajien näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro Gradu - tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10555/G0000500.pdf?sequence=1>. Luettu 29.7.2017.

Mahara ePortfolio System. Learner-centered Personal Learning Environment. <https://mahara.org/>. Luettu 31.5.2018.

Meriläinen, M. 2016. Toimiva pelikasvatus rakentuu pelisivistykselle. Teoksessa Pekkala, L, Salomaa, S. & Spišák, S. (toim.) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf. Luettu 29.7.2017.

Mertala, P. 2018. Two Worlds Collide? Mapping the third space of ICT integration in early childhood education. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526218618.pdf>. Luettu 14.5.2018.

Minä osaan – arviointijuna esi- ja alkuopetukseen. <http://www.mina-osaan-arviointijuna-esi-ja-alkuopetukseen.com/>. Luettu 30.3.2017.

Monilukutaitoa Opitaan Ilolla (MOI) -kehittämisohjelma. 2017. <http://www.monilukutaito.com/blog/14/mita-on-monilukutaito>. Luettu 20.5.2018.

Mulari, H. (toim.) 2016. Solmukohtia – näkökulmia lasten mediakulttuurien tutkimusmenetelmiin ja mediakasvatukseen. Helsinki: Unigrafia.

Mustola, M. & Koivula, M. 2017. Monilukutaito. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Norrena, J. 2017. Yksilöllistä polkua eteenpäin -seminaariluento. 29.3.2017 Lappeenranta.

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Ólafsson, K, Livingstone, S. & Haddon, L. 2014. Children's Use of Online Technologies in Europe – A review of the European evidence base. LSE. London.

http://eprints.lse.ac.uk/50228/1/___Libfile_repository_Content_Livingstone%2C%20S_Children%E2%80%99s%20use%20of%20online%20technologies%20in%20Europe%28Isero%29.pdf. Luettu 29.7.2017.

Pyykkönen, P. 2016. Hankeblogi. Yksilöllistä polkua eteenpäin. <https://yksilollinenoppiminen.wordpress.com/2016/11/14/yksilollista-polkua-eteenpain-hanke-pahkinankuossa/>. Luettu 30.5.2017.

Roos, Piia. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Sieber, J. & Tolich, M. Planning Ethically Responsible Research. Los Angeles: SAGE Publications.

Theobald, M. & Kultti, A. 2012. Investigating Child Participation in the Everyday Talk of a Teacher and Children in a Preparatory Year. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/ciec.2012.13.3.210>. Luettu 14.7.2017.

The Open University. CREET – The Centre for Research in Education and Educational Technology. <http://www.open.ac.uk/creet/main/projects/our-story>. Luettu 18.4.2018.

Tidenberg, R. 2018. Media- ja monikulttuurisuuskasvatuksen koordinaattori. S2-tilastoja. riikka.tidenberg@lappeenranta.fi. 30.4.2018.

Tilastokeskus. 2018a. Tuotteet ja palvelut. Vieraskieliset. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>. Luettu 29.4.2018.

Tilastokeskus. 2018b. Tuotteet ja palvelut. Vieraskielinen on yhä monessa kunnassa harvinaisuus. http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-06-21_001.html. Luettu 29.4.2018.

TinyTap. Play and Create Interactive Lessons. <http://www.tinytap.it/about/>. Luettu 17.4.2018.

Tisdall, E., Davis, J. & Gallager, M. 2009. Reasearching with Children & Young People. London: SAGE Publications.

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino.
Varhaiskasvatuslaki 1973/36, uudistettu 580/2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>. Luettu 2.9.2017.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. Luettu 13.9.2017.

Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Virkki, P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Varhaiskasvatus. Väitöskirja.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf. Luettu 7.8.2017.

Arvoisa huoltaja,

Opiskelen Saimaan ammattikorkeakoulussa ylempää sosionomitutkintoa (YAMK). Teen opinnäytetyötä, jossa tarkoituksena on kehittää itsearviointityökalu suomea toisena kielenä puhuvien (S2) lasten käyttöön. Opinnäytetyöni tavoitteena on lisätä lapsen osallisuutta suomen kielen oppimisessa sekä auttaa motivoimaan lasta kielen oppimisessa.

Opinnäytetyöhöni liittyen kehitän S2-lasten käyttöön soveltuvia itsearviointityökaluja ja testaan niiden soveltuvuutta kielen oppimisen arvioinnissa. Käytän soveltuvuuden testaamiseen osallistuvaa havainnointia, jossa kokeilemme itsearviointityökaluja leikin keinoin yhdessä lasten kanssa. Lapselta kysytään testaamisen päätteeksi mielipide kustakin kokeillusta itsearviointityökalusta.

Lasta ei videoida tai kuvata tutkimuksen missään vaiheessa. Lapsesta ei mainita mitään tunnistetietoja eikä päiväkodin nimeä mainita raportissa, joka on valmistuttuaan luettavissa Theseus-julkaisuarkistosta. Havainnointiaineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Jos lapsi itse tai lapsen vanhemmat haluavat keskeyttää lapsen osallistumisen tutkimukseen, voivat he tehdä niin tutkimuksen missä tahansa vaiheessa. Tämä opinnäytetyö on saanut tutkimusluvan Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimelta.

Mikäli lapsenne saa osallistua tähän tutkimukseen, pyydän Teitä ystävällisesti lukemaan ja allekirjoittamaan oheisen suostumuslomakkeen. Voitte palauttaa suostumuslomakkeen lapsenne päiväkotiryhmän henkilökunnalle.

Annan mielelläni lisätietoja tutkimuksesta.

Ystävällisin terveisin,

Ellimajja Lempinen (sosionomi (YAMK) opiskelija)
ellimajja.lempinen@student.saimia.fi

Dear Parents,

I am a Master's Degree student in Social Services in Saimaa University of Applied Sciences. I am working on my Master's Thesis concerning the participation of children who are learning Finnish as a second language (S2) and how that shows in language assessment. The objective of the thesis is to increase the child's participation in Finnish language learning and to motivate the child in the learning process.

As a part of the thesis I will develop a few self-assessment tools which are applicable for S2-children. I will then test the suitability of these self-assessment tools in relation to language learning assessment. The testing of suitability will be done by using participant observation, in which I will try out the self-assessment tools in playful way together with the child. Once the testing is over, I will ask the child for an opinion concerning each of the self-assessment tools used.

The child will not be recorded or photographed in any stage of the research process. No identifying information of the child or the name of the kindergarten will be mentioned in the final report, which will be available for reading in the Theseus-archive after the thesis is completed. The material collected during participant observation will be destroyed in proper way once the thesis is completed. If the child him/herself or the parents of the child want to discontinue the child's participation in the research, may they do so in any stage of the research process. This thesis has gotten a research permit from the Education Department of Lappeenranta

If you are willing that your child takes part in this research, I would kindly ask you to read and fill in the consent sheet. You can return the consent to the educators of your child's kindergarten group.

In case you have any questions or concerns about the research, I will be happy to answer them.

Kind regards,

Ellimajja Lempinen (Master's Degree Student of Social Services)
ellimajja.lempinen@student.saimia.fi

Suostumus

Varhaiskasvatukseen osallistuvan S2-lapsen osallisuus kielen oppimisen arvioinnissa, Ellimaija Lempinen

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt minulle annetun tiedon. Minulle on annettu mahdollisuus kysymysten esittämiseen ja saamani vastaukset ovat olleet riittäviä. Olen tietoinen, että voin keskeyttää lapseni osallistumisen missä tahansa vaiheessa. Suostun siihen, että lapseni osallistuu tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

Huoltajan allekirjoitus

Nimenselvennys

Consent

L2-child's Participation in Language Learning Assessment in Early Childhood Education, Ellimaija Lempinen

I have been given enough information concerning the thesis and I have understood the information given to me. I have had a possibility to ask questions and the answers I have received have been sufficient. I am aware that I have a right to discontinue my child's participation at any stage of the research. I am willingly giving my consent of my child's participation in this research in relation to the thesis in question.

Time and place

Parent's/guardian's signature

Clarification of signature